

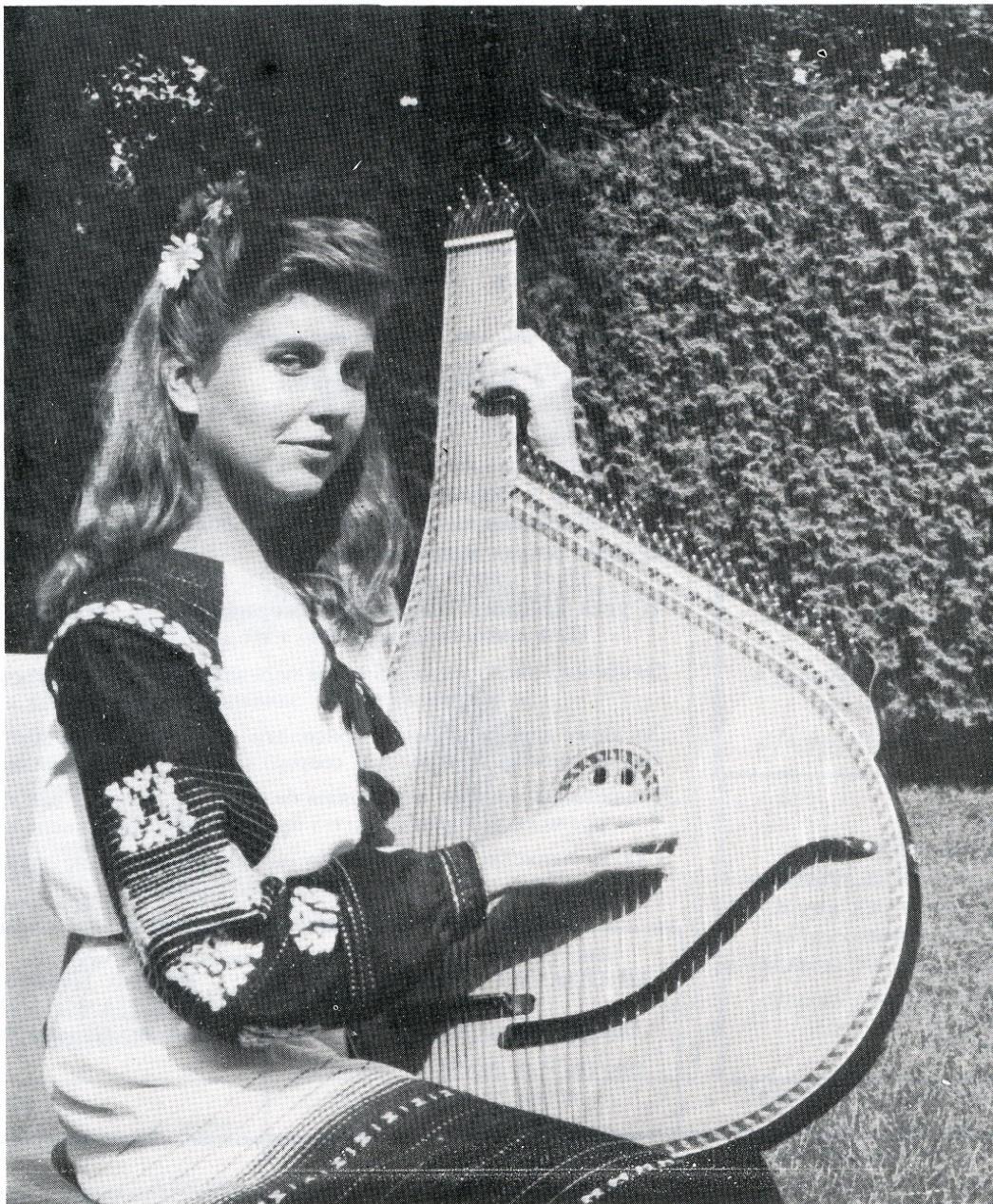
Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XL

ВЕРЕСЕНЬ-ЖОВТЕНЬ — 1990 — SEPTEMBER-OCTOBER

Ч. 396

Одумівка Оксана Родак — княжна Конгресу Українців Канади,
відділ Торонто, в 1987-1990 роках.

ISSN 0026-9042

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

в Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario

Gregory Hawryluk
18 Meadowbrook Ave.
St. Catherines, Ont., L2M 7H1

Ihor J. Lysyk
885 Beaufort Ct.
Oshawa, Ont. L1G 7J7

T. Boyko
2582 Cornwall Dr.
Penticton, B.C. Y2A 6X3

в США:

Iw. Ivahnenko
72 Feather Bed In.
Hopewell, N.J. 08525

Leonid Jemetz
2941 Amboy Road
Warners, N.Y. 13164

W. Ponomarenko
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144

в Англії:

A. Bondarenko
78 Kensington Park Rd.
London W. 11, — England

в Австралії:

T. Myronenko
P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W.
Australia 2150

МОЛОДА УКРАЇНА

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Canadian Youth
Association — ODUM

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.
President: M. Moroz

3253 Lakeshore Blvd. W.,
Toronto, Ont. M8V 1M3

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: М. МОРОЗ

Редактує Колегія:

Л. Ліщина — редактор,
С. Голубенко, Ю. Криволап,
В. Родак, А. Лисий,
О. Пошиваник, Л. Павлюк,
О. Харченко, В. Корець.

Адміністратор Зіна Корець

Тел. (416) 763-3422

Це число підготував О. Харченко.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата

в США, в Канаді і в Україні 20.00 доларів
Ціна одного примірника: 2.00 дол.

в Австралії 13.50 дол. (австрал.)
Ціна одного примірника: 1.60 дол.

в Англії і Німеччині 14.50 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 1.65 дол.

в усіх інших країнах Європи 13.50 (америк.)
Ціна одного примірника: 1.35

в усіх країнах Південної Америки 12.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 1.00 дол. (америк.)

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число журнала, за яке заплачено передплату.

За зміну адреси просимо присилати поштові значки або інтернаціональні купони (International coupons) на суму 65 канадійських центів.

Редакція не приймає матеріалів без підпису автора і застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову, рукописів не повертає.

Статті підписані прізвищем або ініціалами автора не завжди відповідають поглядам редакції.

За зміст і мову оголошень редакція не відповідає.

Листування з редакцією та адміністрацією просимо слати:

MOLODA UKRAINA

Box 40, Postal Station "M", Toronto, Ontario, Canada, M6S 4T2

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Поезії — Чорнобильська Маті — I. Омельяненко; Рідна мова, Україні — Антоніна Литвин; Проза — В. Сергійчук — Як піднімали синьо-жовтий прапор над Києвом; М. Зарецька — Спогади про художника Віктора Зарецького; Слово Миколи Співака; О. Коновал — З архівів Івана Багряного; Поезія — Павло Гловзів — Турок; Проза — В. Сидоренко — Концерт Оксани Родак; Оксана Родак — Студентська голодівка; Василь Сірський — Голодівка студентів перемогла; М. Спасюк-Полутрянка — У провінції Міссіонес — Аргентина ростуть молоді бандуристи; ОДУМ Чікаго про Соловки.

Інна ОМЕЛЬЯНЕНКО

ЧОРНОБИЛЬСЬКА МАТИ

Шаліє світ у дикім божевіллі,
До прірви, звироднілій, добіга,
Прогрес справляє чортове весілля,
Ніби повія п'яна і нага.

Нема чим дихати. Все живе — вмирає,
Останній скоро зникне й горобець,
Криаві слози в почорнілім гаї
Калина ронить на сухий чебрець.

Стоять АЕСи — людські домовини,
Учений дурень сміка важельки,
Щоб в поколінні третьому дитина,
Відкривши «мудрих» прадідів книжки,

Побачила: були колись на світі
Лелеки, жайвор, ніжний соловей,
Уміли люди квіточці радіти.
Тулила мати до своїх грудей,

Мов янголятко, доню синьооку,
Усю себе повторюючи в ній,
Здавалось, біdnій, — світу цього доки,
Її також жити в пам'яті людській.

Не знала мати згубних технологій,
Ростила доню любу, молода...
Чинуші сірі, розумом убогі,
Немов шаманів здичана орда,

Новітній людям фіміам кадили
Про рай майбутній на оцій землі
І потайки діла страшні творили, —
Нищителі великі і малі,

Що ради слави, орденка та чину,
Мов яничари у сліпій злобі,
Екологічну довкруги руйну
У спадщину лишили по собі.

Чорнобиль чорний чорного століття,
У чорну ніч, у чорний смертний час,
Прокляттям чорним, чорним лихоліттям,
Каліцтвом віковим упав на нас...

Сидить, зчорніла горем, чорна мати
Над донею своєю у слізах...
Кому розраду їй, пораду дати? —
Застиг, мов вирок, жах в її очах.

Якого Бога день і ніч молити?
Кого клясти?! Почує хто її?...
Принишкла ніч, страхіттям оповита,
Лиш божевільні тъюхчутъ солов'ї.

Земле моя, годувальнице,
Людоњки, люди, людці!
Мамо моя, печальнице,
Мамо моя, — страждальнице,
Горем твоїм одвічним
Тисячі мам щонічно
В чорнім Христовім вінці
Душі свої розпинають...

ДІТОНЬКИ ЇХНІ ВМИРАЮТЬ!!!

Гаснуть,
Як воскові
Свічечки...

Іменем їх — проклинаю
Церберів підліх тічку,
Підліх фанатиків зграю!

Мати
Білесеньку
Стрічку

Доні на смерть заплітає...
Мамо ж моя — печальнице,
Горем безмежним, страднице!

До земляків у надії
Болем її уповаю, —
Ім'ям Господнім благаю,
Іменем світлим Марії,
Хай же вона повінчає
Наши серця з милосердям, —
Дітонькам, що помирають,
Руку свою простягаймо!

Хай не кричить над труною
Мати гіркими слозами, —
Щедрою даймо рукою.
Горе її — прокльоном,
Щоб не звалилось над нами.

Чорнобиль чорний, чорного століття,
У чорну ніч, у чорний смертний час,
На Україну
Чорним лихоліттям,
Каліцтвом віковим
упав на нас...

Червень 16/1990,
Торonto, Канада.

Антоніна ЛІТВИН

РІДНА МОВА

Ой, слова перліни у віночку клечення,
Джерело цілюще! Музика жива!
Розриваєш пута і прокляття зречення
Рідна моя мово, мудрість вікова!

На шляху пожежі, і турецька каторга,
І корчма жидівська, кримчаків аркан,
Унія шляхетська накидала зашморга
І в погорді, злісно плюндрував москаль.

Та джерел глибинних не всихало річище,
Набирали сили корені в землі,
Світить рідне слово — невгласиме вогнище
Крізь криваву низку бурь і лихоліть.

Ой, слова співучі, піснекрилі речення!
Джерело живмоще! Музика жива!
Устаєш нетлінна з попелища зречення
Українська мово, пісне світова!

Антоніна ЛІТВИН

СЛАВИЦЯ СЛАВУТИЧУ

Із прозорих джерелець маленьких
З-під землі витікає ріка
Мов дитя, що із лона у ненікі
Першим криком до світу гука
I набравшись бурхливої сили,
Зливши безліч джерел у потік
Величавий, могутній, красивий
Дніпр-Славута до моря потік.

По путі напуває водою
Степ, ліси і роздолля полів,
Колихає — несе над собою
Теплоходів, човнів, журавлів
Незбагненна могуть його й чари
Виграють у жовтавій воді —
Бо вертались не раз яничари
На забуті дороги дідів.

Я купаюсь у хвилях Дніпрових,
Пролітаю над кручами зором:
Скільки виніс ти трупів і крові
В забуття переповнене море!

—————

УКРАЇНІ

Від прадавнього віщого слова
З уст пророчих співців-кобзарів
Рветься в світ твоя огненна мова,
Пісня рветься в політ, до зорі.

Крізь незлічені біди і грози,
Крізь прокляття, зневагу і глум
Переніс зоресяний твій rozум
Пісні сум і нескореність дум.

А козаччина — вольниця духу
І лицарства твердиня всесвітня
Розкривали людську твою душу,
Що предивним цвітінням розквітла.

Та на горде чоло України
Начепили тернову корону,
Замість храмів постали руїни,
Дух лицарський сховали до схрону.

А між діти, між кревнії браття
Змія розбратору вкинули тихо —
І росло материнське прокляття:
Яничари плодились на лихо.

Діти, дочки, синове і друзі, —
Розриваймо дрімоту могильну!
Об'єднаймось в єдиному кругі, —
Не дамо Україні загинуть!

I тоді вже в колючу тернину
Не вінчатимуть матір ніколи —
А навік уквітча Україну
Вогнецвітний вінець веселковий!

5.07.1990 р.
Собор духовної України, м. Коломия

Скільки мрій і надій, сподіванок
Ти поніс за віки в небуття!
Вічно житиме хвиль твоїх танок
Доки сонця, і неба, й життя!
O, Зоре-Земле! Яка ти красна!
Любові зерна в тобі не згасне.
Країна кожна, мов цвіт, несхожа,
Але дитині лиш мати гожа.
O, край мій мілий! В душі єдиний!
В вінку веселки, в квітках калини —
Любов до тебе, мій рідний краю,
Ні зло, ні підлістъ не подолають.
Любов-калину і думу-пісню
В душі ховаю в годину грізну —
На скиби серце своє покраю
Для твого щастя мій рідний краю!
Щоб крізь вербові зелені віти
Цвіли веснянки вишневим цвітом...
Що хочеш, доле, роби зі мною, —
Не забираї мені лиш цієї любові!

S N I H HEATING & COOLING

ВОЛОДИМИР СНІГ
Власник

11 Marmora St.
LONDON, ONT. N5Z 1Z4

Telephone
(519) 432-1983

НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО

Ігоря Лисика

The Solid Oak Co.
Kitchen Cabinets — finished — unfinished
Oak furniture

848 Simcoe St. South. Unit 2 Oshawa, Ont. L1H-4K8
Tel: 416 — 434-7204 Res: 576-9779

N. - J SPIVAK LTD.

1158 Wonderland Road

LONDON, ONTARIO

N6L 1A6

(PRE-MIX CONCRETE)

ЯК ПІДНІМАЛИ СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР НАД КИЄВОМ

4 вересня ц.р. президія Київської міської Ради ухвалила остаточне рішення про українську національну символіку в м. Києві, яким санкціоноване офіційне використання синьо-жовтого прапора, герба — «тризуба» та гімну «Ще не вмерла Україна». Цьому рішенню передували напружені, іноді драматичні дебати. Ось як розповідає про них один з очевидців і активних учасників.

**Володимир Сергійчук,
заступник декана історичного факультету
Київського державного університету
імені Т.Г. Шевченка.**

Після того, як над Києвом було піднято український національний синьо-жовтий (що увійшов в історію як жовто-блакитний) прапор, часто доводиться чути про незаконність цієї акції. Заступника голови Київської міськради О.М. Мосіюка навіть звинувачують у самоуправстві. На мій погляд, це пояснюється насамперед тим, що офіційна преса не приділила належної уваги для об'єктивного висвітлення цієї події, не всі, очевидно, зрозуміли, яке важливе, я сказав би, історичне значення вона має.

Тож, оскільки стенографічного запису на цьому засіданні президії міськради не велося, спробую відновити в пам'яті детальніше хоч би окремі моменти того дня. До речі, глибоке переконання в тому, що найближчим часом синьо-жовтий прапор замайорить над столицею республіки, вперше пройняло мене 21 червня нинішнього року, коли я повертається з Житомира (тут уже на той час визнали національну символіку), де виступав з лекціями про історичні традиції української національної символіки.

І ось через місяць до мене підходить декан економічного факультету нашого університету професор В.П. Нестеренко й повідомляє, що сьогодні (це було 20 липня) президія міськради ухвалила за основу проект рішення про використання української національної символіки. Василь Павлович, голова постійної комісії Київради, ознайомив мене з цим документом, попросивши бути готовим прийти на засідання президії міськради 24 липня, коли згадане рішення мають прийняти в цілому. Моя присутність, пояснив В.П. Нестеренко, спричинена тим, що депутатам, можливо, необхідно буде дати роз'яснення з приводу використання національної символіки, зокрема в Києві.

Треба сказати, що мало хто з киян знав про цю подію. Але 24 липня вранці про неї дізналися десятки тисяч людей, прочитавши в «Прапорі комунізму» виклад постанови бюро міськкому Компартії України, але від імені комуністів Києва виступило проти цієї акції. Тож коли ми з В.П. Нестеренком близько десятої ранку прибули до міськради, то перед її будинком уже зібрається чималий гурт людей з різними лозунгами.

Зал президії був майже повний. Обговорювалося якраз у цей час питання про страйк водіїв тролейбусів та трамваїв. Була, зокрема, пропозиція про те, аби всі члени президії пішли в колективи страйкарів, а засідання перенести. Однак частина членів президії виступила проти, заявляючи, що цим самим комусь хочеться зірвати обговорення питання про символіку. Зрештою вирішили: до страйкарів піде група депутатів Верховної Ради, міськради, а планове засідання президії триватиме.

Після закінчення обговорення питання про страйк перейшли до запланованого порядку дня. Було внесенено пропозицію розглянути в першу чергу питання про символіку, посилаючись на те, що воно не було закінчене. Однак більшістю голосів вона була відхиlena, і президія почала обговорювати питання про виділення ділянок під майбутню забудову. Дуже довго і досить детально обговорювалася ця проблема. Підбили підсумки вже в обідню пору. Після неї, як я зрозумів з розмов голів комісій, серед яких сидів, переїдуть до розгляду питання про використання національної символіки, бо на пропозицію В.І. Конфедератенка його колеги вирішили зняти з обговорення всі свої питання.

Та після обіду виникли нові обставини: прийшли представники страйкових комітетів, які виклали свої претензії до керівників міста і трамвайно-тролейбусного управління. Між іншим, їх запитували про ставлення робітничих колективів до синьо-жовтого прапора. Відповідь була такою: наші колективи вважають цей прапор національною святынею.

Тепер можна було переходити і до обговорення питання про символіку. Однак, коли порахували присутніх членів президії міськради, то виявилося, що кворуму, який до обіду був уже немає. Напруження в залі почало зростати. А тут ще перед будинком міськради збільшується натовп, а у дворі вже з'явилися автобуси із змопівцями. На запит депутата В.І. Конфедератенка голова Київради А.Г. Назарчук пояснив: у нього є тверда домовленість з керівниками управління внутрішніх справ про те, що не буде допущено сутичок з людьми, що зібралися на Хрещатику біля міськради.

Оскільки не було кворуму, то вирішили зробити перерву, щоб за її час розшукати депутатів, що зникли.

А тим часом на Хрещатику вже вирувало людське море, виник стіхійний мітинг, на якому вимагали ухвалювати швидше рішення про використання символіки. Вражений від швидкого зростання людського натовпу біля міськради, я підійшов до заступника голови Київради О.М. Мосіюка й висловив йому своє побоювання, що якщо зараз не розпочати обговорення питання, то це може привести до непередбачених наслідків. Олександр Миколайович погодився зі мною щодо цього й запевнив, що обговорення відбудеться.

Нарешті скінчилась перерва, яка затягнулася, бо зле (очевидно, від великого напруження) стало голові Київради А.Г. Назарчуку. З огляду на це вести засідання став його заступник О.М. Мосіюк. Що правда, один з депутатів чомусь висловив свій сумнів у тому, що доручав А.Г. Назарчук вести засідання О.М. Мосіюку у його відсутність. Таке запитання викликало здивування в присутніх, адже всім відомо, що заступник завжди заміняє першого керівника. Але О.М. Мосіюк спокійно роз'яснив депутатові ще раз це положення і відкрив уже вечірнє засідання — годинник показував за сімнадцять. Першим слово було надане мені.

Я спершу сказав, що взагалі займаюся історією українського козацтва, а серйозно займатися національною символікою почав за дорученням Київського міськкому Компартії України. При цьому вловив дуже здивований погляд присутнього першого секретаря міськкому Анатоля Івановича Корнієнка. Але я нічого не придумав, бо й справді одержав це доручення від завідувача ідеологічним відділом міськкому Л.М. Повохатька. Це було 22 травня 1989 року біля пам'ятника Т.Г. Шевченку в Києві, коли там уперше піднялися синьо-жовті прапори. Саме там мене попросили дати роз'яснення читачам «Вечірнього Києва» про національну символіку. Я погодився — бо на пропозицію заступника секретаря парткому КДУ І.В. Бураковського вже готував подібний матеріал для газети «Київський університет».

Вранці наступного дня необхідний матеріал був передрукований і доставлений до міськкому партії. Другий примірник передали до університетської багатотиражки.

Через два дні в міськкомі партії мені роз'яснили: моя стаття не може бути опублікована, оскільки в ній не акцептується увага на тому, що жовто-блакитний прапор заплямований кров'ю. На моє контрзапитання, а скільки ж безневинної крові на червоному, коли його тримав у руках Сталін, відповіді не було дано.

Моя розвідка два тижні після того не могла з'явитися і в «Київському університеті». Лише за наполяганням секретаря парткому В.І. Полохала вона таки опублікована. Після того я вже детально почав вивчати історію української національної символіки, в результаті кількамісячних пошуків у бібліотеках і архівах Києва, Львова і Ленінграда підготував спеціальну брошурку «Доля української національної символіки», випущену на початку нинішнього року товариством «Знання» УРСР.

Присутнім на засіданні президії міськради я на основі конкретних історичних фактів розповів про традицію використання національної жовто-блакитної символіки в Києві: це і фрески Софійського собору (а ще ж були такі в Михайлівському Золото-верхому монастирі, зруйнованому в 30-і роки), і прапори Київського козацького полку періоду Хмельниччини, і родовий герб Київського полковника В.Ф. Дворецького (1659-1669), і герби Києва кінця XVIII ст., і герб Київської губернії з другої

половини XIX ст. Саме під жовто-блакитним прапором студенти Київського університету вийшли 9 березня 1914 року на маніфестацію, присвячену сторіччю з дня народження Т.Г. Шевченка, саме з Києва в травні 1917-го під цим прапором на російсько-австро-німецький фронт вирушили українські добровольці, котрих благословляв у бій за «едину і неделимую Россию» генерал Брусилов, і масове братання на фронті з появою тут жовто-блакитного прапора...

Давши огляд історичних фактів використання жовто-блакитного прапора, я від себе додав, що він у Києві зареєстрований самою історією, тож немає потреби ставити питання про його реєстрацію. Він може бути піднятий, як того вимагає вже величезний натовп, що зібрався на Хрещатику, тим більше, що в нас немає чинного законодавства, яке б регулювало використання національної символіки. А все, що не заборонено — дозволено.

Мене слухали досить уважно. Видно, багато що чули вперше. А хтось навіть вигукнув:

— А чи може все це підтвердити Академія наук?

Коли я зійшов з трибуни, то вже мав змогу роздивитися краще, що діялося в залі. Він був повністю забитий, люди стояли в проходах і коридорі. Крім П.С. Кислого і І.Р. Юхновського, реакцію котрих на мій виступ я встиг вловити, побачив тут й багатьох інших депутатів Верховної Ради УРСР, зокрема С.П. Головатого, В.П. Івасюка, І.О. Зайця...

Після мене на трибуну піднявся В.П. Нестеренко, котрий був головою узгоджувальної комісії. Доповівши депутатам про редакційного змісту доповіння до постанови, прийнятій за основу, він сказав приблизно таке: «Зарах перед вами виступив науковець, його аргументів ніхто з вас не спростував, а тому пропоную прийняти рішення в цілому».

Одразу ж В.П. Нестеренку поспалися запитання: а хто вивчав думку киян, а чому не почекати розгляду цієї проблеми у Верховній Раді УРСР, яка думка райрад тощо.

Про думку киян дав роз'яснення депутат О.М. Кулик, котрий займався спеціально соціологічним дослідженням з цього приводу, а В.П. Нестеренко пояснив, чому, на його погляд, треба приймати це рішення. Василь Павлович при цьому звернув увагу на прискорену політизацію суспільства, на процеси духовного відродження, що розвиваються особливо посиленно після прийняття Україною Декларації про суверенітет. На прохання конкретизувати це, він запропонував вийти на вулицю й подивитися, що там відбувається. І саме в цей момент до зали вірвалося багатотисячне скандування: «Символік!» «Синьо-жовті прапори! Синьо-жовті прапори!»

— Оце і є думка народу! — крикнув хтось з приступіні.

Заступник начальника УВС м. Києва т. Шапошник підійшов до головуючого й передав йому інформацію, що від Софійського Собору рухається до міськради процесія з освяченням українським духовенством синьо-жовтим прапором, вона вступає вже на Хрещатик. Представник міліції радився,

що ж далі робити. О.М. Мосіюк розпорядився зупинити на Хрещатику рух транспорту.

Після цього напруження в залі ще більше зросло. Депутати почали вимагати гарантії, що не буде застосовано сили міліцією. Тов. Шапошник запевнив усіх, що без його особистого наказу загін спецпризначення буде залишатися на місці. Він звернувся до депутатів: «Ви не маєте права залишити міліцію сам на сам з народом».

А з вулиці наростало і наростало скандування на підтримку національного прапора.

І ось підвівся депутат М.Ф. Грабар і запропонував, враховуючи, що немає кворуму, але рішення за основу вже було прийняте більшістю членів президії, ухвалити постанову протокольно.

Ця пропозиція викликала емоційну реакцію. Представники партійних органів виступили категорично проти. Настав момент, коли треба було прийняти рішення. Воно могло бути таким: або члени президії розходяться, оскільки немає кворуму, або хтось має взяти на себе відповідальність саме в цей момент, коли ситуація досягла апогею як у залі, так і на вулиці.

І тоді О.М. Мосіюк сказав:

— Беру на себе відповідальність і закликаю депутатів разом підняти прапор.

Треба сказати, що відразу пролунало кілька по-грозливих вигуків із залу: «Що ви наростили? Ви ще пошкодуєте!»

Однак на це вже ніхто не зважав. Усі кинулися до виходу на вулицю.

Видовище там було незабутнє. Незважаючи на те, що почав накрапати дощ, присутні нерозходилися. Вони заповнили всю центральну магістраль міста від університету до станції метро «Хрещатик». Десятки й десятки юнаків розмахували синьо-жовтими прапорами, забравшись на тролейбуси...

Біля входу в міськраду розпочався мітинг, на якому виступили депутати Верховної Ради УРСР Д.В. Павличко, М.М. Горинь, І.О. Заєць, С.П. Головатий, депутати міськради.

Після того Олександр Миколайович Мосіюк підняв синьо-жовтий прапор.

А ось як звучав сам документ про це:

«Зважаючи на те, що проект рішення був прийнятий за основу (15 – за, 6 – утрим) і не викликав ніяких принципових заперечень у жодного члена президії, враховуючи політичну ситуацію, а також те, що перед будинком міськради 100-тисячний гурт людей чекає підняття прапора, зважаючи на те, що узгоджувальна комісія за участю всіх політичних блоків дійшла консенсусу, присутні на засіданні члени президії беруть на себе відповідальність за виконання п.4 проекту рішення президії Київміськради, в частині, що стосується використання Українського національного прапора: «Встановити над Київською міською Радою народних депутатів синьо-жовтий прапор 24 липня 1990 року о 19 год.».

Заступник голови Ради

О. Мосіюк

Ось так відбувалася ця історична подія.

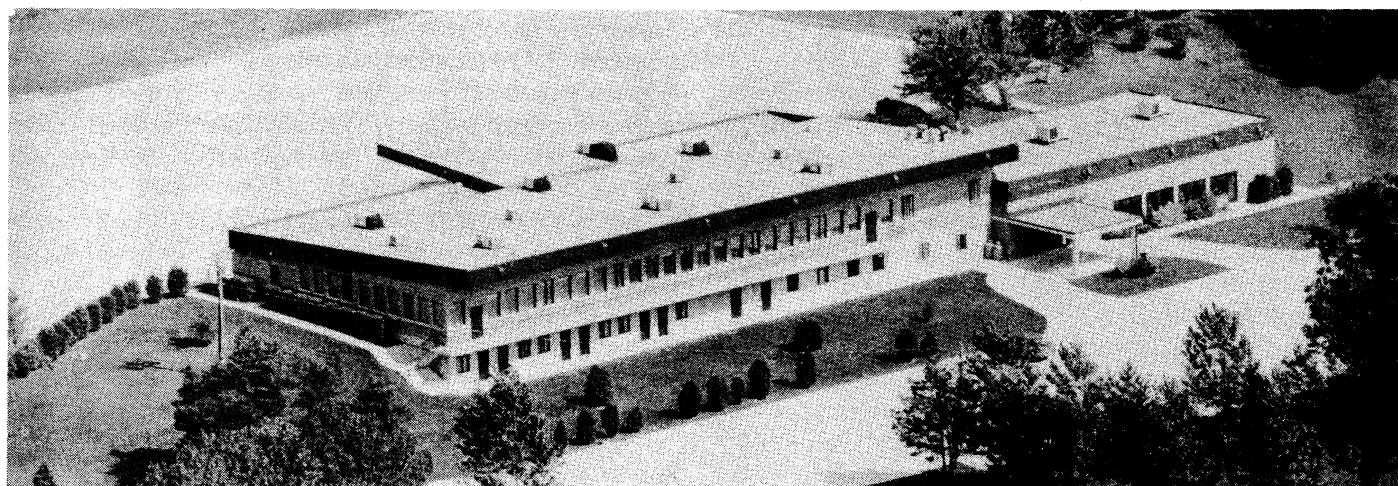

“UKRAINА” VACATION RESORT INC. "УКРАЇНА" ВІДПОЧИНКОВА ОСЕЛЯ

Resort:

R. R. 1 (Gore Road), Dorchester, Ont., Canada N0L 1G0

Tel: (519) 659-2963

Майя ЗАРЕЦЬКА

СПОГАДИ ПРО ХУДОЖНИКА ВІКТОРА ЗАРЕЦЬКОГО

Віктор Іванович Зарецький народився 8 лютого 1925 року, в Білопіллі, на Сумщині. Його батьки походили з заможних міщанських родин. Його батько — Іван Антонович Зарецький був бухгалтером, працював на фабриках і шахтах. Він був фахівцем своєї справи, був принциповою, непідкупною людиною. Тому він і не затримувався довго на одному місці.

Мати Марія Андріївна (дошлюбне прізвище Коломійцева), була досить освічена. Грала на роялі, любила класичну музику. Добре співала. Була на тури артистичної і романтичної. Ці риси успадкували її син. Він з малих років малював, тільки вночі лишаючи пензлі і олівці.

До II Світової війни Віктор навчався у різних школах у зв'язку з переїздами батьків.

Це були промислові і шахтарські міста. Сталіно, (нині Донецьк), і Горлівка на Донбасі, Дніпродзержинськ на Дніпропетровщині. Під час війни батьки евакуювались в Губаху на Уралі, а потім в селище Обідімо під Тулою. З Обідімо Віктор пішов до війська. В Обідімо він повернувся після війни.

Пішов Зарецький на війну на початку 1943 року, маючи 18 років. Була можливість і не йти. Військовий комісар запропонував батькові розрахуватись з ним борошном. Але батько не погодився, він сказав «Тобі ще рано, сину, ставати негідником». Ця відповідь дає можливість оцінити безкомпромісний характер Івана Антоновича. Віктор теж був незданий ні на брехню, ні на зраду.

Віктор служив у запасних частинах і на передовій не бував. Що таке запасний полк? Це «учебка», де новобранців вчили бути солдатами. СРСР — багатонаціональна країна, часто призовники погано знали російську мову, або зовсім не знали її. Були потрібні схеми, на яких намальовано зброю та її деталі, зроблено написи. Треба було виховувати здатність солдатів до самопожертви, вести агітацію. Був потрібен художник. Військове начальство зуміло поцінувати вміння Зарецького малювати. Він став художником з наочної агітації.

Віктор згадує: «Вже в 1943 році стала відчуватись присутність союзників-американців та їхня допомога. Почали надходити продукти харчування. Через відділ допомоги родинам військовослужбовців розподілявся одяг, який збирал і надсилає американський народ. З'явилися американські паротяги і вагони».

Страшна війна завершилась перемогою союзних армій над Німеччиною.

Ще 5 місяців Зарецький залишився на військовій службі. Перед ним постало питання дальншого життя. Віктор завжди мріяв бути художником і вчитися в художньому інституті. Він демобілізувався в жовтні 45 року, в листопаді був у Тулі. До селища Обідімо, де була батьківська хата, залишалося 25 кілометрів. Він не став чекати транспорту і пішов піш-

ки. Йшов навпростець через лани, переліски, струмки. Було вже холодно і на річках схоплювалася крига. Він поспішав додому і не став обходити річку, а пішов просто, по льоду. Льод надломився, і він з усією амуніцією провалився в крижану воду. Доля його берегла. Віктор виліз з води і ще 7 кілометрів пройшов до хати. Він згадує, що мати вже чекала на нього. Ну звичайно, радість, слізози — було все. Але ось постало питання щодо вибору фаху. Спершу надіслали документи в Ленінград до Академії мистецтв, але відповіді не було. Документи і малюнки загубились на пошті. Після цього звернулись до Київського художнього інституту. Прийшла відповідь: «Приїздіть на іспити».

Йшов кінець літа 1946 року. Віктор з'явився в Києві і прийшов до інституту просто на іспити. Художній інститут знаходився в колишній духовній семінарії, на стародавній вулиці міста — на Вознесенському узвозі. Звідси видно було Дніпро і славні кручі старого міста Київської Русі. Величезна садиба інституту, каштани, клени, кущі бузку знаходились на одній з круч. Місця були надзвичайно красиві. Якась особлива аура оточувала цей район, аура давнини і духовності. Я дуже добре знаю ці місця, бо народилась в Києві і виросла в цьому самому подвір'ї Художнього інституту, де викладав мій батько, академік Григор'єв, на той час просто доцент.

Першого іспиту Віктор не витримав, оскільки спеціяльно до іспитів не готувався. Тому він залишився в Києві, щоб готуватись на наступний рік, і пішов до останнього класу художньої школи. Нагадаю, що в місті після війни була чимала руїна, було голодно і холодно. Вікторові пощастило влаштуватись до гуртожитку при школі. Це була одна кімната, вщерть заставлена ліжками. Але це його не турбувало. Тоді всі так жили. Він думав тільки про мистецтво і малював. Оскільки в нього був вже шкільний атестат, він відвідував лише уроки малювання. Напівголодний, відрваний від батьківського дому, молодий, нещодавно повернувшись живим з тяжкої війни чоловік думав про те, щоб найліпше навчитись малювати.

Що собою являла художня школа після війни?

Вона була розташована в одному з коридорів Художнього інституту, де з одного боку були вікна, а з іншого — ряди класів. З ранку йшли заняття з загально-освітніх предметів; після обіду парті прибрали і ставили мольберти. Починались уроки живопису, потім малюнку. Натюрморти та гіпси там стояли завжди, а класи на ніч не замикалися. Викладачі жили теж у школі, де був і гуртожиток. Багато хто малював ночами, а не тільки ті, хто мешкав в гуртожитку, але й київські.

Можна зробити висновок: хто хотів вчитися — мав таку можливість навіть у ті роки. Коли йшли уроки з загальноосвітніх предметів, Віктор малював на базарах. Чому саме там?

По-перше, це тому, що неподалік знаходилося 3 великих базари. По-друге, життя там йшло жваве, збиралось багато людей. І, по-третє, там завжди можна було підхарчуватися.

Чого там тільки не було! Селяни везли все з го-
родів, гончари — свої глечики, бондарі — діжки,
маса плетених з лози кошиків, різні продукти —
м'ясо, сало, молоко, кури, кролі, гуси, індикі.
Можна з певністю сказати, що було більше, ніж за-
раз, через 45 років після війни. Віктор дуже багато
малював на базарах. На одному з малюнків — фі-
гури сільських жінок в народному убранні, увішані
вінками цибулі. Він був використаний для екзаме-
наційної композиції, яку було оцінено найвищим
балом.

Закінчилися заняття в школі, але Віктор продов-
жуав підготовку: він поїхав з першим курсом студен-
тів на літню практику до міста Канева. Це надзвичайно красива місцевість, розташована вздовж
Дніпра. Священні кручі і могила Великого Кобзаря —
Тараса Шевченка. Мандрівка була вдалою. Вік-
тор працював поруч з студентами, і викладачі, які
помітили здібного молодого чоловіка, охоче до
нього підходили і робили зауваження. Віктор надзвичайно уважно прислухався до цих порад і зразу ж
використовував їх в роботі. Тому не дивно, що за
літо він надзвичайно сильно виріс у фаховому пла-
ні, що зауважив один з викладачів. Він сказав,
звертаючись до групи студентів: «А цей хлопець пі-
шов попереду вас». Звичайно, така думка була при-
ємною. Але попереду був вступний іспит. Що він
покаже?

Віктор самовіданно малює, пише олією, дума-
ючи тільки про найліпше виконання роботи. І ось — фінал.

На великому стенді вивішенні списки тих, хто склав
іспити. Віктор шукає своє прізвище — і не знахо-
дить. В очах потемніло — невже провал? Але хтось з тих, хто стояв поруч, каже: дивись, в списку ти ідеш першим. А він і не розраховував на такий успіх, тому і не подивився на перше прізвище.

Почалося навчання в інституті, яке продовжувалося 6 років. Не просто відвідування лекцій, а вис-
нажливий марафон.

Треба сказати, що на той час ще були живі старі професори, які знали академічну школу. Більш молоді викладачі продовжували її, вони були учнями перших. Настрій багатьох людей після війни був радісним, спрямованим у майбутнє. Ті, хто знав, охоче вчили тих, хто хотів вчитися.

Виходило ніби як взаємне кохання. Ось ті, хто очолював малювання: Шаронов Михайло, Трохи-
менко Карпо, Шовкуненко Олексій, Єлева Кость, Титов Геннадій, Іванов Михайло, Григор'єв Сергій, Мелехов Георгій та інші.

Мій батько Григор'єв Сергій Олексійович почав викладати ще до війни в майстерні Федора Кричев-
ського. З посади доцента його взяли в армію, в якій тоді служили три роки. Коли почалася війна, він закінчував службу в Київському артилерійсько-
му вчилищі, яке було евакуйоване під місто Саратов. Родина — сестра, я і мати — також були ева-
куйовані разом з училищем. Після звільнення Києва ми всі повернулись додому. Батько демобілізу-
вався в званні старшого лейтенанта, і його запроси-

ли викладати в інституті. Ми жили на подвір'ї ін-
ституту. Батько жив тільки мистецтвом. Він або пи-
сав свої картини, або знаходився в інституті. Віктор згадує: «Одного разу в аудіторію зайшов невисокого зросту, рухливий, стрункий чоловік у військовому однострої. Він заговорив, і ми були вражені його знанням. Він зачарував, підкорив нас своєю еруди-
цією. Це був Григор'єв. Я вирішив, що буду вчитись тільки у нього».

Найближчим часом було організовано майстерню жанрового живопису під проводом Григор'єва. За-
рецький пішов до цієї майстерні. Життя вирувало. Багато було молодих, які прагнулийти далі і далі. Викладач дуже швидко став професором і самим молодим академіком, а з часом і директором інсти-
туту. Він тримав в курсі справ щодо мистецтва і своїх учнів, возив їх до Москви, до музеїв, показу-
вав фонди музеїв, недоступні для широкої публіки. Були використані різноманітні методи навчання, сильно пов'язані з традиціями старої школи. Кожен студент ставив собі окрему багатофігурну компози-
ційну постановку, которую писали багато годин. В ре-
зультаті з'являлась картина. Працювали з піднесен-
ням. Віктор згадує, що було таке — не виходить з інституту цілий рік. Гуртожиток, іdalня були при
інституті. Працювала крамничка з фарбами, пенз-
лями, приходив перукар. Була хороша бібліотека.
Але існувала і загальна наша біда — бідність. Не
було теплого взуття. Хоча Віктор мав підвищену
стипендію, грошей леді вистачало. Пензлі випису-
вались до останньої волосинки. Олівцем малював
до довжини одного сантиметру, потім його вставля-
ли в трубочку, щоб можна було тримати в руці. На-
віть зараз, коли олівців досить, Віктор завжди під-
бере кинутий олівець і покладе до шухляди.

Прийшов 1953 рік. Помер Сталін. По-різному по-
ставились люди до цієї події: одні щиро проливали слізози, інші театрально. Треті казали: «Слава Богу!». По інерції людей ще хапали, якщо вони без відповідної поваги говорили про поховання вождя. Величезна кількість людей стікалася до Москви. Країну охопило божевілля. Натовп душив людей на вулицях. Стогнала держава. Але і це пройшло. За Хрущова почалася відлига: Григор'єв казав студентам: можна писати будь-що за бажанням. Але студенти не могли повірити в це.

Віктор працював над дипломною картиною. На ній була зображена черга в Мавзолей Леніна. До березня робота була майже готова. Не було сил змінювати тему. На картині було зображені багато людей — вся величезна країна в типажах була зроб-
лена з величезною скрупульозністю і відбором. Бу-
ли виписані голови, руки, одяг — величезна праця. Поза сумнівом, такий близькучий студент міг би ви-
брести собі і більш цікаву тему, але так склалися обставини. Картина була виконана з великою май-
стерністю, і автор отримав вищий бал. Він закінчив інститут з дипломом «живописця».

Починався новий період життя. На той час Віктор був вже одружений і в 1954 році в нього народився син Олекса. Але треба було заробляти на життя

родині, писати картини. Але що зображувати? Куди спрямувати свою майстерність? Думав, думав і вирішив поїхати на шахти, де пройшло його дитинство і юність. Поїхав він в шахтарське селище Сніжне на Донеччині. Він поїхав зразу з холстами і привіз готову картину. Вона мала назву «Зміна». На ній зображена група шахтарів: одні йшли на роботу, інші виходили з підйомника. Дія відбувалась в цементному блоці, засипаному вугільним пилом. Відробивши зміну шахтарі з чорними обличчями і білими очима. Чисті обличчя у тих, хто стоїть в черзі до підйомника. Контраст світла і тіні. Нічого яскравого на картині немає, тільки світло ліхтариків і яскраво-рожева квітка на касці дівчини-шахтарки.

Коли ця картина експонувалась на виставці, вона справила велике враження своєю правдивістю. Крім того, це була нова тема для мистецького Києва. Картину придбав Український музей. Тепер, на жаль, в експозиції її нема, тліє, мабуть, десь в фондах музею.

Друга картина «Жаркий день» зображає шахтарів, які вийшли з шахти на землю. Яскраве сонце освітлює чорні обличчя робочих людей. Ліворуч, за кадром, знаходиться кіоск з газованою водою, і видно тільки руку шахтаря, що тягнеться за склянкою води.

Кульмінацією шахтарської теми була велика картина «Після зміни». Троє людей біля сірої стіни. Шахтар, молодий хлопець, лежить, підклавши руки під голову. Дівчина посміхається, мабуть, жартує з хлопцями. Другий хлопець стоїть коло стіни і курить. Картина навіює таку правду, що стає страшно. Гола правда тяжкої праці. Ця правда не сподобалась начальству, котре бажало так званого «лакування», рожевих барв. Говорити правду було заборонено, малювати теж. Міністр культури Бабійчук сказав, що після такої картини ніхто не піде працювати на шахту. Цілком випадково картина потрапила до Москви на виставку, де отримала Диплом І-ої ступені, її було висунуто на золоту медаль Всеєвропейського молодіжного фестивалю в Москві. Але українське начальство домоглося усунення її з виставки, і медалі Віктор не отримав. Це був, безумовно, болючий удар для художника. Він так намагався правдиво розповісти про важку працю шахтарів. Бrehати не хотілось. Більше він на шахти не їздив. З тих часів картина 30 років пролежала в майстерні. В 1990 році для своєї добірки її придбав швейцарський колекціонер.

Так завершився шахтарський період творчості Зарецького. Хоч він повернувся до цієї теми через 30 років і написав по пам'яті чудову картину «Нічна зміна». Цю картину музей України так і не придбали.

Далі справи йшли так: Віктор поїхав до свого друга в село Горностайліль, поблизу Чорнобиля. Він захопився селом і життям селян. Почав малювати сільське життя: на ланах, в корівнику, в сільській пекарні. Картина «Льон беруть» мала сильний резонанс в мистецьких колах. На золотому полі з блакитними квіточками жінки збиряють льон. На пер-

шому пляні літня жінка з брунатними від сонця руками ледь випросталась і дивиться на поле. Картина яскрава, свіжа. Вона знаходиться в Українському музеї Києва.

Знову Зарецький став вражати глядача своїми картинами. Народні костюми, вишивки, прекрасна природа. Все це знайшло своє місце в картинах. Пам'ятаю, як з'явилась картина «Голова» на одній з виставок в Києві. Це був наче вибух. На яскравому червоному тлі в білій вишитій сорочці стоїть за столом голова колгоспу. В нього брунатне засмагле обличчя і зовсім біле чоло. Видно, що він не сидить в кабінеті, а весь час на ланах, а тепер зняв картуз і виступає перед своїми односельчанами. Картина вражала. Кам'яніш перед нею, настільки вона яскраво і правдиво написана. Потім з'явились інші картини з сільської серії: «Дівчата», «Сільська пекарня», «Чешуть косу», «Портрет Ганни Струк», «Оксана», «Ранок», «Хустки полощуть». Всі ці картини були добре сприйняті і закуплені в різні музеї. Все це було чудово. Інтерес до творчості Зарецького виявила московська мистецька громадськість.

Але Зарецький робить крутий поворот. Він починає працювати в зовсім іншій царині. Тепер його цікавить монументальне мистецтво. Фрески, мозаїки, розписи на будинках, в будинках. Чим це пояснити?

Все має свої причини і свою логіку. Тепер треба розповісти про його дружину Алочку Горську, окрім цієї крутий поворот відбувся при безпосередній її участі.

Алла Олександровна Горська народилась 18 вересня 1929 року в місті Ялта, що в Криму. Батько — Горський Олександр Валентинович був районним начальником. Потім він очолював великі кіностудії країни — Ленінградську, Київську, Одеську. Мати — Олена Давидівна Горська, дощлюбне прізвище (Безсмертна) — полтавчанка. Це була дуже красива жінка, гранд-дама. Вона також працювала на кіностудії. Під час війни Алла з матір'ю дві зими залишались в блокованому Ленінграді. Після війни Горський очолив кіностудію в Києві. Алла пішла до художньої школи. Тут ми з нею і познайомилися. Я теж вчилася в цій школі, але в молодшому класі. Добре пам'ятаю її в ті роки.

Алла була високою стрункою дівчиною з коротким русивим волоссям, сіро-зеленими очима, дуже весела і рухлива. Вроджений лідер, — вона весь час щось організовувала, гуртувала навколо себе людей. Стрімкою ходою літала вона коридорами школи, а за нею — натовп товаришів. В школі вона була молодіжним керівником і це природно. Всі її слухались. Вчилася вона добре і легко, але з малювання особливо не вирізнялась. Була на хорошому середньому рівні.

Віктор і Алла одружились в 1953 році, під час захисту диплома Віктора. Але до закінчення інституту він продовжував жити в гуртожитку, оскільки був переконаний, що родинне життя завадить йому повністю віддатись мистецтву. Потім батьки Алли переїхали до Одеси, де Горський організував кіностудію. Молоді залишилися самі і у них народився

ЧИ ВАШІ ДІТИ та діти Ваших друзів є членами ОДУМ-у?

Косівські майстри.

В. Зарецький.

син Олекса, котрий повністю зв'язав Аллочку. Вона няньчила його до 5-ти місяців, потім доручила його Віктору і пішла до майстерні. Він зразу ж надіслав телеграму матері, вона приїхала і забрала онука. Треба сказати, що Віктор допоміг дружині оволодіти малюнком, вона старанно у нього вчилась і стала добре малювати. Після того, як свекруха забрала онука, Алла поїхала з Віктором на шахту. Там написала кілька картин. По цих шахтарських роботах її було прийнято до спілки художників. Вона теж їздила з Віктором в село і там багато працювала. Але це було інше село і інші шахти. Вона не хотіла бути повторенням чоловіка. Хотіла бути оригінальним митцем. Вона шукала свій шлях, свою тему. Її могутня енергія не знаходила ходу. Як казав Віктор: «Алла народжена бути лідером, запрограмована бути царем».

Для цього треба було відродити загублене і розстріяне монументальне мистецтво України. При Спілці художників тоді вже працювала монументальна секція. Віктор і Алла стали її активними учасниками. Спочатку мозаїкою стала займатись Алла, потім втянула і Віктора. В цьому вона була королевою. Початкова стадія вимагає величезної організаторської праці. Щоб створити мозаїку чи розпис, треба пройти довгий і складний шлях: дістати замовлення на певному об'єкті, (а це переговори з замовником), робити безліч варіантів ескізів і затверджувати їх на різних рядах, комісіях. Потім іде діставання матеріалів для виконання. Треба

Дорога редакціє!

З наближенням 90-тки з'являється оправдане бажання помножити ті не досить численні добрі вчинки для громади, що їх нижчепідписаний завжди намагався чинити, зокрема для молоді.

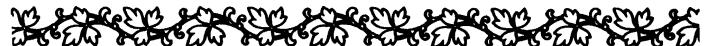
Тримайтеся — не дайтесь!

А. Юриняк

Вельмишановний Ювіляте, дорогий пане Юриняк!

Редакція й Адміністрація журналу «Молода Україна» щиро сердечно вітає Вас із 90-ткою і бажає Вам щастя, здоров'я, багато років прожити в добробуті, та радості і вітхі з проробленої праці, з добрих діл! При цій нагоді висловлюємо Вам ще й наше найбільше побажання — щоб молоді адепти із письменницького цеху пішли Вашими стежками на творчому полі, щоб брали собі за приклад Ваш життєвий шлях, головно коли йдеться про вияв синівської любові до Матері України, та про віддану працю для добра українського народу! Щастя Вам Боже! На многая літа!

Редакція й Адміністрація «М.У.».

створити бригаду — складний колектив творчих людей. Дочекатися весни, бо мозаїка кладеться тільки в літку, прослідкувати, щоб побудувати зручні риштування, бо мозаїка часто розташована на висоті. І тільки тоді щасливий художник починає повзати по хиткому риштуванню, тягнучи за собою на гору відра з цементом і смальтою. При цьому він завжди має пам'ятати, що кожен необережний крок може привести до падіння. Бруд, протяги, жахливі побутові умови, брак грошей. Ось на що проміняли вони свою теплу і світлу майстерню і залишили квартиру в Києві.

Потім Віктор згадував: «Ми працювали, захоплені ідеєю, не думаючи про гроші, відпрацьовували величезну кількість варіантів. Йшли самим складним шляхом. Шукали оригінального, а не звичайного рішення». Такий самовідданій шлях викликав у декого роздратування. Нашо пошуки? Простіше заробляй гроши і привіт!

Я пам'ятаю: один художник монументаліст казав — якщо хочеш, щоб було цікаво — іди в бригаду до Зарецького. Але грошей там не заробиш! По розциночних інструкціях були різні категорії оплати. Якщо рослинний орнамент — низька оплата, якщо є тварини — вже вище. Зображення людей оплачувалося по високій категорії. Ну, а якщо було зображення вождя — оплата була найвищою. І ніяких фокусів. Все неординарне негайно придушувалося. Шість років віддали вони монументалізму. Були виконані мозаїки на фасадах школи міста Донецька.

Там же в ювелірній крамниці в інтер'єрі мозаїка «Казковий птах». В інтер'єрі кафе міста Маріуполя зробили дві мозаїки — «Птах Еллади» і «Дерево життя». Головна робота була виконана в місті Краснодолі. На ній я хотіла б зупинитися більш докладно: по-перше, сама робота унікальна і про неї варто розповісти більше. По-друге, тоді навколо подружжя вже склалася важка гнітюча атмосфера, викликана цькуванням талановитих художників як «антирадянщиків» та українських націоналістів.

Так, Алла і Віктор приєдналися до правозахисного руху, який виник в ті роки. Інакше і бути не могло. Як люди, думаючі тверезо і порядні, вони розуміли, що країна йде до кризи. «Управлінці» витискають останні соки з народу, нічого йому не даючи. Все було під забороною. Брехня в пресі, по радіо, по телебаченню. Треба було тільки «ура», критика була під забороною. На всіх було заведено дос'є, все підслуховувалося.

Все підгнило, і жити так далі було неможливо. Особливо страждали республіки. Була спаплюжена їх національна гідність, культура, мова. Але не всі могли мовчати. Утворилася група людей, котрі не змирились з самоїдською політикою «управлінців». Тут були журналісти, письменники, вчені, художники, музиканти, лікарі та інші.

Цих людей стали переслідувати, чорнити, чіпляти їм ярлики антирадянщиків, ариштовувати, кидати в божевільні, виганяти з роботи. Поки наші художники оформлювали кафе і магазини, їх не чіпали. Але як тільки вони взялись за меморіальний комплекс «Молода Гвардія», який мав політичне значення, борці за свободу вже не влаштовували начальство столиці України. Як це робилося: почали їздити комісії, які змайстрували «Акт по знищенню роботи». Це була заключена дія п'єси. Але перед тим раптом було оголошено конкурс на майже закінчену роботу. А це, між іншим, сто квадратних метрів вишуканої мозаїчної кладки. Ніхто з художників не відгукнувся на цю «некрасиву» пропозицію. Тоді вони створили комісію і ухвалили — «Знищити!». Можна уявити собі настрій і відчай художників! Знищити таку працю — злочин, огідний, низький.

Але в житті бувають сюрпризи. Так сталося і цього разу. В Луганській області готувалось урочисте вшанування в зв'язку з нагородженням першого секретаря обкома орденом. За правилами це приїхав зробити тодішній голова Ради Міністрів України В. Щербицький. Орден він вручив, але на банкет, що мав відбутись в зв'язку з цим, чомусь не залишився. Звільнилось кілька годин, і місцеве начальство повезло його оглядати примітні місця. Приїхали вони і в Краснодонський музей. Подивився Щербицький мозаїку — вона йому сподобалася. Він спітав: «Хто це робив?» Відповіли: «Кияни». Він здивувався: «Як кияни? Чому я не знаю? Шукаємо художників для оздоблення палацу «Україна», а вони тут працюють. Розібрались і доповісти», — і поїхав. Наступного дня прилетіли з Києва: «Хто його сюди привіз?» Але проти Голови Радміну не

*Кредитова Спілка «Союз» вважає,
що наша майбутність — це наше діти!!!*

І саме тому ми збудували майданчик для розваги наших дітей на оселі «Київ» при центрі культури імені св. Володимира в Оквілі. Але коли йдеться про ваш фінансовий стан — то Кредитова Спілка «Союз» не думає, що це теж є дитяча гра. Тепер Кредитова Спілка «Союз» має свої відділи також в Ошаві, і в Міссисага, при 26 Еглінтон Авеню Вест.

Зaproшуємо відвідати будь-який наш відділ і стати членом родини Кредитової Спілки «Союз»!!!

Члени Кредитової Спілки «Союз» вірять у велике майбутнє української громади!!!

Наши адреси:

2299 Bloor Street West, Toronto
2267 Bloor Street West, Toronto
406 Bathurst Street, Toronto
31 Bloor Street East, Oshawa
26 Eglinton Avenue West, Mississauga

**СКІЛЬКИ Ви прикладали старань, щоб
ОДУМ у Вашому місті був
активнішим?**

посунеш! Так і залишилась для народу унікальна мозаїка. І стоїть до сьогодні. Хіба що про неї майже нічого не говорили. І сьогодні помовчують.

Закінчилась робота в Краснодолі, але не закінчилось для Зарецького і Горської тривожне життя. Алла всі ці роки брала активну участь в народному русі за відродження України. Вони разом з Лесем Танюком створювали новий театр. Готовали костюми та декорації до постановки п'єси М. Куліша «Отак загинув Гуска», «Правда і кривда» М. Стельмаха, спектаклю на вірші І. Драча. Все це готувалось, але не відбулося. Не дозволили. Алла їздила на судові процеси, коли «судили» дисидентів. Суди йшли при закритих дверях, але Алла всюди якось проходила. А потім природньо, розповідала, що там відбувалося. Вона організовувала лотерейні продажі картин. Гроші йшли на допомогу родинам засуджених. Вона мандрувала з самодіяльним хором «Жайворонок». Організувала кілька вечорів, в тому числі вечір пам'яті О. Довженка, зробила його портрет. Організувала демонстрацію зі смолоскипами, присвячену перенесенню тіла Т. Шевченка з Петербургу на Україну. Влаштовувала свята, де співали українських пісень, виголошували полум'яні промови. Їх розганяли. Вела листування з тими, хто сидів по тюрях. Особливо не подобалося апарату, що вона була світлою особистістю і її нікто не вдавалося забруднити. Фіналом стала історія з листом, адресованим вищому московському керівництву з приводу політичних процесів 1965-1967 років. Лист носили всюди, навіть на концерти, і пропонували підписати добровольцям. Лист підписували. Краї сили інтелігенції мали розум і совість. Сам акт підписання листа був актом громадянської мужності. Зарецький і Горська також підписали лист. Коли було зібрано достатньо підписів, лист було покладено до поштової скриньки в Московському Кремлі, і скоро про лист стало відомо за кордоном. І тоді почалось! Всіх «підписантів» викликали, лаяли, таврували, виганяли, влаштовували багатолюдні збори і, ніби від імені народу, розтирали на порох.

Спілка художників України теж не залишилась осторонь. Зібрали великі збори художників і стали лаяти тих, хто підписав лист. Люди сиділи мовчки. Атмосфера була гнітюча. На трибуні секретар міському партії Ботвік, голова Спілки художників Бородай та інші. Підіймається черговий оратор і почине гнівно таврутати своїх же товаришів. Раптом двері розчинились і до залу увійшла Алла Горська зі своїми товаришами. Всі повернули до них голови. Оціпеніння якось зникло. Вони сіли і стали слухати чергового брехуна. Потім вона встала і голосно сказала: «Це брехня!» — і пішла до трибуни. Ботвин та Бородай вблідли. Вона підійшла і сказала твердо: «Прочитайте лист». Треба сказати, що і раніше в залі лунали прохання прочитати лист. Але в президії не реагували. Але тут ігнорувати було вже неможливо. Довелося прочитати. І що ж? А нічого страшного! В листі ввічливо просили ще раз переглянути справу Славка Чорновола. Ніхто ски-

дати Радянську владу не вимагав. Збори дихнули з полегкістю, і вже ніхто не слухав ораторів, кожен з яких відчував себе покидьком. Звичайно, зі Спілки художників Аллу виключили. Вона відмовилася покаятись і зняти свій підпис, як того вимагали від всіх підписантів. Викликали в партком Спілки художників і Зарецького. Говорили з ним грубо, погрожували ніколи не брати на виставки його картин, називали «націоналістом» і виключили з партії. Потім його викликали в райком партії для дальнього розгляду по інстанції рішення Спілки про виключення. Віктор написав в райком заяву — дуже довгу, плутану і неясну. Райком виніс йому суверу догану, рішення Спілки про виключення стало недійсним. Зарецький і Горська зрозуміли, що краще відступити. Вони художники, скажуть правду своїм мистецтвом. Їм треба було завершити роботу в Краснодолі, в яку вони вже вклалі душу, час і сили. В разі виключення Віктора з партії це б ставало неможливим.

Почалася чорна смуга в житті. Постійне смикання нервів. Відчувалось постійне стеження. Весь час хтось таємно перевіряв квартиру. Крім того, була встановлена апаратура підслуховування. Їх сусідка, від'їжджаючи до Ізраїлю, покаялась, що апаратуру встановлювали з боку їх помешкання, при чому їх попередили про це, мабуть, з метою залякування.

Тепер був 1970 рік. Значить, вже б років їх підслуховували. Треба сказати, що жили вони в центрі міста і до них завжди приходило багато людей. Хтось приходив, хтось йшов, хтось сидів, пив чай, читав вірші, співав пісень, розмовляв. Так продовжувалось до листопада 1970 року. В родині вже була одна свіжа могила — в березні померла Вікторова маті. Батько залишився сам і жив в Василькові. Аллина маті померла ще раніше, а її батько самотньо жив в Києві.

Віктор згадує: «Якось прийшла Аллина подруга Надійка Світлична, і ми втрьох пішли до ресторана. Настрій був сумний. Я дивився на Аллу — відчувалася втома, вона постаріла, змарніла. Стало так її жаль».

Страшний день наблизувався. Ввечері прийшли знайомі. Сиділи, розмовляли, пили чай. Хтось пі-

шов, хтось залишився сидіти і вночі. Алла пішла спати, тому що рано вранці хотіла іхати до діда Зарецького в Васильків. Він обіцяв їй подарувати швацьку машинку покійної дружини — Марії Андріївни, і вони домовились на цей день. Віктор допіз-на засидівся з гостями. Полягали спати вже під ранок. Він чув, як стукнули вхідні двері, то пішла Алла Горська. Було 28 листопада 1970 року.

Випав невеликий сніжок. Було сиро і холодно. До вечора вона не повернулася. Віктор подумав, що залишилась у старого: прибрати, випрати, приготувати їжу. Але і на наступний день вона не приїхала. Тоді він надіслав телеграму із сплаченою відповіддю. Телефоном свістили — адресата нема вдома. Віктор починав серйозно хвилюватися. Останнім рейсом автобуса він поїхав до Василькова. Була вже ніч, коли він приїхав до містечка. По додорозі відбулася аварія. Машина з п'яними дядьками налетіла на автобус, який перескочив через канаву і поїхав полем. Віктора сильно вдарило. Прийшов до будинку, вхід там був окремий, невеликий садочок. Вікна були темні. Навколо тиша. На снігу було видно сліди — людина підійшла і відійшла — певно, що листоноша. Став стукати, заглядати у вікна. Мовчання. Віктор згадує: «З'явилось моторошне передчуття, що вдома нікого немає». Пішов в міліцію і повернувся до будинку з дільничним міліціонером. Знову стукали, але двері ламати не стали. Міліціонер відклав це до наступного дня. Віктору сказали прийти завтра. Нерви в нього не витримували. Як він дістався до Києва, не пам'ятає, — відстань до Василькова — 50 кілометрів. Приїхав додому під ранок. Не спав вже кілька діб. В голові запаморочення. Пішов до Надійки Світличної, попросив, щоб вона поїхала в Васильків. В нього вже не було сили. Ввечері Віктора заарештували, звинувативши в спробі вбивства дружини. Сказали, що вона ще жива, і дає свідчення проти нього. Потім посадили в машину і повезли до Василькова. Там в відділені міліції знову стали допитувати. Тепер їх зацікавили сімейні стосунки свекра і невістки. Чи міг старий свекор вбити невістку? Віктор страшенно стомився і хотів, щоб все швидше закінчилося. До того ж він дуже хвилювався за сина, якого теж допитували. Він погодився з їх версією, і допит припинився. Що могло це змінити? Юридичної мети це не мало ніякої, мета — зломити людину. Під арештом він був близько трьох діб. Потім привели сина Олексу і повезли до Фастова, де показали дідове тіло, який нібито кинувся під поїзд і йому відрізalo голову. Після цього їх відпустили. В електричці Віктору стало погано, нудило, він майже втрачав свідомість. Прийшли додому, викликали знайомого лікаря, той дав заспокоююче. Прийшла Надійка, розповіла, що Аллу знайдено вбитою в хаті діда, в ляді. Було записане побутове вбивство. Відбулась страшна трагедія. За цей рік Віктор втратив матір, батька і дружину. З великої родини залишилося троє: старий Горський, Віктор і син Олекса.

Через 18 років Олекса подав заяву про поновлен-

ня матері в членстві Спілки художників. Аллу поновили посмертно, визнавши рішення 1968 р. про виключення несправедливими. Мають з'явитися правдиві публікації про неї в українських журналах, роботи готовуються до експозиції на кількох виставках, заплановано персональну виставку, готується каталог виставки. Але обставини її загибелі все ще не встановлені.

Розповідь про першу частину біографії Віктора Зарецького завершено. Вона охоплює роки від народження до трагедії: 1925-1970. Віктор сам умовно поділяє своє життя на «до» та «після» трагедії.

Після катастрофи. Мертвих поховано. Зайві «друзі» розбіглись. Все затихло і причаїлось. Треба було жити. Треба було вижити. Для цього необхідно було мати повне навантаження. Щоб не залишилося часу на журбу. Маючи високий авторитет серед архітекторів як художник-монументаліст, Віктор взяв на себе ярмо по оформленню трьох театрів. По суті, вони робились майже одночасно, але можна укласти певну послідовність: I — театр в Івано-Франківську, II — театр в Сімферополі, III — театр в Сумах.

Було виконано безліч ескізів, варіантів оформлення. Архітектура всіх трьох театрів була не дуже цікава: залізобетонний чотирикутник з вікнами. Треба було зробити щось таке, щоб пожвавити зовнішній вигляд і прикрасити інтер'єр, тобто фойє. Театр — це ж зал і фойє. Треба було врахувати місцевий кольорит і можливості кожної області.

Івано-Франківськ мав хорошу базу художників-прикладників. Це каменярі, різьблярі дерева, майстри інкрустації по дереву і візерунків по шкірі, ткання килимів і таке інше. Задум полягав в тому, щоб на фасаді вирізати з каменю барельєф «Троїсті музики». В інтер'єрі зробити різні ручки, стіни в килимах, рушниках, оздоблені тканиною, красиві величезні люстра в національному українському стилі, і ще кераміка.

В Сімферополі, крім ручок на двері і люстр з кольоровим склом, були задумані великі маски по 9 метрів заввишки, з кованої міді з інкрустацією кольоровим склом, які б уособлювали театр.

В Сумах можна було б використовувати місцевий завод порцеляни. Тому з'явилася думка — на рожевому мармурі стіни фойє вставити білих порцелянових лебедів, які були б оздоблені дорогоцінними підвісками з скла. Віктор свідомо завалив себе роботою. Після трагедії мозок поранений. Думки важкі. Для обговорення і затвердження ескізів доводилося весь час їздити в різні кінці України. Справа тягнеться і тягнеться. Безліч різних комісій не могли до пуття щось вирішити. Ескізи повертали на переробку. Гроші було обмаль.

На той час в Києві почалося будівництво трьох консульств: ГДР, Чехословаччини і Польщі. Архітектором була Галина Добровольська, яка разом зі своїм чоловіком, теж архітектором академіком Анатолієм Добровольським багато їздила по світу і багато бачила. Її хотілося зробити щось оригінальне. Тому вона, знаючи можливості Зарецького, за-

просила, чи точніше, умовила його взятися за оформлення залів для прийомів.

Віктор погодився. Тим більше, що справа з театром тягнулася і далі. Величезне громадя будівельних міністерств ледь-ледь ворушилось. Тут же все горіло. Швидко-швидко. Нічого не затягувалося, все йшло ніби по колії.

Вирішено було в консульствах ГДР і Чехословаччини зробити величезні панно на всю стіну — колаж з різокольорових тканин, макраме з золотої, срібної нитки і т.д.

В Польському консульстві був задум — прикрасити камін мозаїкою з бісеру та дрібних шматочків смальти.

Думка сподобалась. Справа пішла. Поки йшло будівництво — з'явився вільний час. Віктор скористався запропонованим Спілкою художників відрядженням — «Владивосток-Сахалін». Дали 500 карбованців. Він доклав ще 300 карбованців і поїхав.

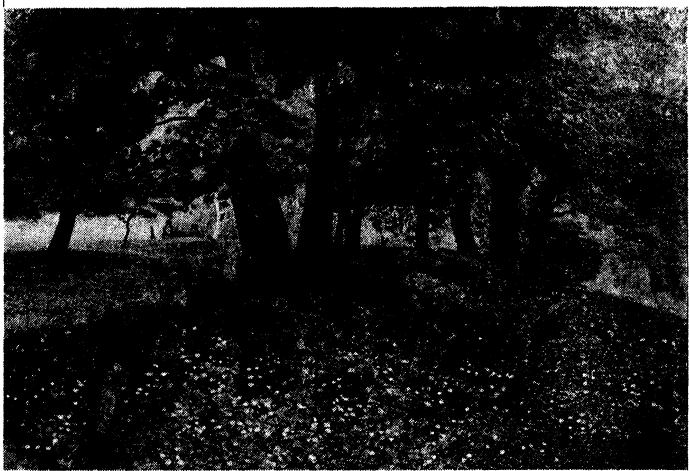
Більш як 2 місяці продовжувались ці мандри. Потіжд йшов на схід 10 днів. За вікном змінювались краєвиди, змінювалася природа. Села і міста, смарагдові степи і гори Забайкалья. Дощ і сніг, тепло і холод, червона калина і летять качки. Схід сонця, річки.

Після Сахаліну Віктор прийшов у відносну норму. Сильні враження, як клин клином, вибили важкі переживання.

Він привіз з мандрів 60 малюнків та гуашів і ще більше задумів. Можна сказати, що в цей час Віктор вже був готовий до нового кроку в мистецтві. Він інакше дивився на світ. Душа загоїлася і сприймала красу. Треба було осмислити можливості і передати витончені враження. Звідси з'явилася пуантель і художня формотворчість, робота як дорогоцінність.

Наприклад: схід сонця, струмочок, співають пташки, роса на квітах листя. Як це передати?

Крім того, Віктор не міг виконувати тематичні картини на замовлення. Міг тільки малювати те, до чого лежала його душа. Хоч з грошима було погано, проте робити халтуру не міг. Це завдавало страждань. Завдавала страждань і думка, що державі ти непотрібний. Що ж виходить: виконали чудову роботу в меморіалі «Молода Гвардія» в Краснодоні. Це по суті пам'ятник тим, хто був на війні. Віктор сам воював. Роботу робили з любов'ю, гроші майже не отримували. А держава хотіла знищити її з-за амбіцій партійного керівництва. Виганяли з партії за лист, де вимагали переглянути справу Славка Чорновола відповідно до Конституції держави. Сьогодні Вячеслав Максимович — депутат Верховної Ради України, голова облради, яскрава особистість, кліче йти далі до кращого життя. Але теперішня Верховна Рада ще в більшості сира, в більшості вірнопіданна, хоч вже партократи, використовуючи думки таких політичних діячів, як В. Чорновіл, Л. Лук'яненко, Б. Горинь, І. Драч, В. Яворівський, Д. Павличко з трибуни промовляють те, за що десятиріччями сиділи в тaborах країні люди.

Художників не визнавали. Самі робити не могли і не давали іншим. Такий стан речей — загибель для держави. Ще на допитах Віктор сказав — партії нема, є адміністрація. Це глухий кут. Далі розвитку нема. Часто прослідковувались тенденції знищення талантів. Підтримку мали тільки тупі художники. Яскраві особистості витіснялися. Мала бути загальна підпорядкованість і сірість. Все підганялось під середній рівень. Але Віктор не йшов на компроміс. Він мав одне бажання: писати картини. Але голова була переповнена негативними емоціями. Крапля поганого приносila страждання.

Побут Віктора став змінюватись. Відомий в Києві будинок по вулиці Репіна, де було його помешкання, почали ремонтувати. Всіх мешканців відселили. В будинку зробили дитячу лікарню. Віктор з Олексієм отримали помешкання на Мінському масиві — 2-х-кімнатну квартиру на 6 поверхі 9-типоверхового блочного будинку. В усьому є трохи добра. Інші місця, інша природа, повітря. Мінський масив зовсім маленький. З одного боку він був оточений лісом, з іншого — Дніпровським лугом. Поруч озеро. Жити можна.

З'явилася ясність — для чого вижити. Якщо «вони» говорять, що України не має бути, то з'являється сила духа. Як це не має? Має бути! Вони дали йому енергію для творчості. Сила дії дорівнює силі протидії.

Ясно було і те, що політично і економічно держава приречена. Художників старих часів підтримували королі, це було королівське мистецтво. Віра в бога. Собор. Папа Римський на перше місце ставив художника. Тепер собор зосереджується в особистості людини. В мистецтві висота духовності завжди є. Інтелігенція — хребет народу. Якщо народ не стане аристократичнішим, він загине. Людина перестане бути людиною. Віктор вирішив для себе: «Ви не хотите, щоб було українське мистецтво, а я хочу».

Пройшло сім років з дня трагедії. Сім років вдівства. Я його питав: як так сталося, що за сім років не знайшлось жінки, щоб одружитися. Звичайно, були різні подруги. Хто хотів в Києві прописатися, хто хотів просто притулитися, щоб влаштувати своє життя. Різні були — погані, середні, хороші і дуже хороші. Але, як каже сам Віктор, вони не розуміли

проблем художника. Одного разу в моєму помешканні задзвонив телефон: «Це Віťко Зарецький». Тепер він каже, що це хтось вищий надихнув його зателефонувати мені. І ще додає, що завжди симпатизував родині улюблена вчителя: Григор'єва Сергія Олексійовича — моого батька. А мене він знов з дитинства. Крім того, Аллочка була моєю доброю подругою. До речі сказати, в 1970 році в нього загинула дружина, а від мене пішов чоловік.

Так чи інакше, але ми зустрілися. Спочатку я була у Віктора в майстерні. Потім він прийшов до моєї майстерні. Спершу він прийшов в гості до мене і познайомився з моїми дочками. Потім я прийшла до нього і познайомилася з його сином. Все було якось по душі. Віťку було 52 роки, а мені 44. Діти були вже дорослі, а ми не такі старі.

Потім поїхали з Віťком в Кончу-Заспу під Київ, де жив мій батько і Віктор попросив руки його дочки. Тато був дуже радий і навіть пропустив слізку.

Так почалось наше родинне життя. Перше, що ми зробили, — порадились, і Віťко досить швидко згорнув роботу по театрах. Він віддав ескізи — і вже інші доводили їх до виконання. Треба сказати, що театри стоять і задуми художника втілені. По офіційних документах, в монографіях він записаний головним автором-художником. Всі три театри отримали Державні премії ім. Т.Г. Шевченка, але Зарецький не має жодної.

Консульства були завершені ще до мене. І зараз можна піти і подивитись. Я особисто їх не бачила, але по ескізах можна сказати, що це прекрасні роботи. Але все це було вже в минулому. Тепер тільки живопис. Треба було бачити, з яким задоволенням Віктор писав на холстах. Він весь час писав. І не тільки в майстерні. В його помешканні всюди стояли холсти. Ми жили у Віťка на Мінському масиві. Літо, осінь, зима, весна. Потім їхали в мою майстерню. Там жили. Потім знову поверталися додому на кілька днів. Потім знову їхали вже в його майстерню. І всюди Віťко починав писати цікаві картини. Наші діти вже жили своїм життям. Моя старша донька вже була заміжня, молодша дочка готувалася вийти заміж, Олекса також був на шляху до одруження.

В 1980 році, в січні, ми оселилися в Кончі-Заспі у моого батька. І десять років прожили в цьому прекрасному місці під Києвом. Озера, ліс, луги. Скільки прекрасних картин Віťко написав тут! Величезну кількість. Перші роки він писав пейзажі в стилі класичного живопису. Олією. З усіма процесурами живопису олією. З скоблінням, шліфуванням, лісіровкою. Потім почав іти шляхом пошуку. Все більше захоплювався розмаїттям формотворчості. Він відкрив для себе Віденську сецесію. Переробив, перемолов. Створив оригінальний стиль, основу якого складає українське мистецтво.

Зарах іде 1990 рік*. З дня страшної катастрофи пройшло близько 20 років. Вони прожиті не даремно. Написано багато хороших картин. Але основну оцінку дастъ народ і час.

Віктор хоче назвати людей, які добре до нього

ставились, цінували і люблять досі. Це Софія Карада-Корбут — художник-графік зі Львова, Володимир Шевчук — скульптор, Гриць Халимоненко — письменник-перекладач, Василь Стус — поет, який загинув в 1985 році в брежнєвських таборах, Богдан Горинь — мистецтвознавець, Євген Сверстюк — філософ, поет, Вячеслав Чорновіл — журналіст, нині депутат Верховної Ради України, як і Б. Горинь, і Л. Пиріг, Любомир Пиріг — вчений-медик, Надійка Світлична — журналіст, Іван Світличний — поет, публіцист, Ліна Костенко — поет, Іван Драч — поет, Людмила Семикіна — художник, Ірина Заславська — вчений-фізик, Ю. Цехмістренко — вчений-фізик, Леонід Череватенко — поет, сценарист, Єгор Буцан — вчений-математик, Поліна Лазова — актриса.

Звичайно, цей список не повний. Хороших людей багато. Хай не ображаються ті, кого в ньому не названо. Хтось був колись близьким, але життєві шляхи розійшлися. Хтось відійшов вбік. Але з ним були пов'язані молоді роки і прекрасні часи. Дехто знову повертається. Милий і дорогий художник з Івано-Франківська Опанас Заливаха знову надсилає привітання. З'явилися нові друзі.

Зараз Віктор диве самотньо, скupo витрачаючи свої сили та емоції. Все йде на живопис. Живе за містом. До нього приходять тільки ті, хто його любить. Це Ольга Кравченко — редактор журналу «Ранок», Женя Балакіна — редактор видавництва «Дніпро», Юрко і Люда Козаченко — математика. Це родина професора Моццина, Іван Нестеренко — художник, родина лікарів Лемзякових та їх син Володимир Лемзяков — художник. Це Любомир Минко — декоратор кіностудії ім. О. Довженка, нині депутат районної Ради, Раїса Недашківська — акторка.

Віктор оточений великою родиною: син — вчений-лінгвіст, його дружина і дві дочки, дружина — Мая Зарецька-Григор'єва і її дві дочки з родинами. Якщо підрахувати — маємо 15 осіб.

Творчість Віктора Зарецького вимагає ґрунтовного дослідження і окремої монографії. Завершуючи свою розповідь, я перекажу слова про мистецтво, висловлені Віктором на моє прохання.

«Мистецтво старих часів було мистецтвом королівським. Так би мені хотілося його назвати. Тому що воно йшло від справжньої величини. Віра в Бога. Собори, церкви, костьоли, палаці. Це був великий час. Художник був поставлений самим Папою Римським на перше місце. Мистецтво Відродження — це цілий Собор. В наш час собор — це людська особистість. Треба вселити в себе віру. Треба вселити в себе почуття до королівського мистецтва, до традицій великих майстрів і справжньої майстерності. В справжньому мистецтві завжди є висота духовності. Якщо народ не стане аристократичнішим, він пропаде. Інтелігенція — хребет народу. Якщо знищити інтелігенцію — народ виродиться. Було видано великий альбом з репродукціями учбових малюнків Петербурзької Академії Мистецтв. Його цікаво розглядати, але навчитись нічому не можна.

СЛОВО МИКОЛИ СПІВАКА

(Виголошено на поминальному обіді, 22 квітня 1990 р. в Лондоні, Онтаріо)

Шановна громадо!

Сьогодні наша Україна потребує допомоги, особливо діти які хворіють. Потрібно медицини і медичних приборів, яких не мають на Україні. Один тільки вихід закупляти закордоном, а найбільше це в Америці і Канаді. Тут є найбільше скupчення українських поселень і тут можна закупити і переслати до Києва, а там РУХ розділить по потребі. Як ми знаємо один літак вже доставив медицину і інші речі, котрі представники Руху розпреділили. Плянується другий літак з мільйоном шприців, яких там не мають. Там один вживають декілька десятків раз; а тут ми їх дістаємо за дуже низьку ціну. Це є потрібна медична допомога і ми не можемо бути байдужими.

Коли ми були по таборах нам давали допомогу на протязі п'яти років. Цю допомогу нам давали чужинці. Вони жертвували гроші. Тепер спітаймо себе на цих поминках чи ми готові допомогти нашим братам і сестрам в Україні. Ми будували церкви, це добре. Але ми також говорили, що будемо допомагати, щоб Україна стала вільною.

Отже я звертаюсь сьогодні до вас, бо прийшов час допомоги нашим дітям, нашему народові. Панове ми ходимо на свята, концерти і співаємо «дущу й тіло ми положим». З нас Україна не вимагає душі і тіла, від нас просять фінансової допомоги на закуп потребних речей Рухом. В нас просять тільки долари. Пам'ятаймо, що патріоти в Русі в Україні стоять у передовій лінії підставляючи плечі і груди. І не дай Боже вернутися сталінщині, то знову бу-

дуть розстріли і Сибір. Такого моменту для визволення України як тепер, можливо більше не буде.

Я скажу ще одне, нас в Канаді, США і інших країнах є понад три мільйони українців. До сьогодні ще й по п'ятдесят центів ми не зложили на допомогу Україні. А якби дали по сто доларів, то це винесло б триста мільйонів доларів. Масу медицини і інших речей можна було б закупити. А 100 доларів є мінімальна пожертва сьогодні. Коли ми будували церкву в п'ятдесятих роках, це становило б якихось десять доларів. Отже пожертва в 25 чи 50 доларів є замала. Чужі люди давали б більше в Канаді на допомогу жертвам Чорнобиля, якби Радянський Союз прийняв таку допомогу. Ми мусимо згадати про свої тяжкі часи і щиро допомогти нашему народові сьогодні.

Я вибачаюсь, що сьогодні говорю про наш національний обов'язок. В Лондоні є до трьох тисяч українців. На сьогодні ми вислали допомогу тільки на десять тисяч доларів. На мій погляд мусило б бути десь біля п'ятдесяти чи шістдесяти тисяч доларів допомоги.

Сьогодні апелюю до всіх, і до тих хто вже склав. Запитайте себе чи я досить склав, бо Україна потребує допомоги. Я не хочу, щоб всі давали скільки я даю. Сьогодні мій син склав 250 доларів, я вже дав 2,550 доларів і ще складаю 2,500 доларів. Знаю, що це не кінець. Мені ще не раз прийдеться говорити і закликати. Я на це готовий, а ви всі подумайте і добре відгукніться.

На закінчення, хочу сказати, що в нас є особи, які розуміють тяжкі обставини в Україні і жертвою відгукнулися. Особливо пані Мотря Пилипенко, яка приїхала до Канади з хворим чоловіком. Сьогодні вона є вдова, але скалала пожертву в сумі 500 доларів. Честь і слава їй.

Щоб вчити, потрібен вчитель. Мені пощастило. Я застав людей, які могли навчити. Кость Миколайович Єлева, Сергій Олексійович Григор'єв, Генадій Кирилович Тітов. Показово, що в згаданому альбомі нема малюнків Врубеля. Малюнків чудових. Малюнки, вміщені в Альбом, показують, що художники вміли малювати, але не дали розвитку мистецтву. А от Врубель дав, і Борис Григор'єв дав. Чому ж? Ремесло вміння не має національності. Майстерність є майстерність. Вона така ж, яка була і за часів Веласкеса. Головне в цій школі — постановка ока. Але далі іде стильова школа, не стилізація, а саме стильова школа. Це знання художників, художніх напрямків і шкіл. Школа має вибухнути в майстри. Звичайно, має визріти середовище. Брать нове, а не душити художника. Вирішує знання художників мов, здатність до художньої трансформації. Зараз нові проблеми вимагають сильних

майстрів. Треба зібрати до купи все, що створено людством. Мистецтво має вразити людину духовно. Свободу знищити не можна. Країна пережила важкі часи. Але на всяку дію є протидія. Де є стільки цікавих художників, як на Україні? В оксамитовому світі і мистецтво — оксамитове. В жирних обставинах створити щось важко. В мене було служіння мистецтву. І чим сильніше на мене тисли, тим нестримнішим я був. Як кажуть: «Наперекір всьому».

В нарисі не знайшли відображення робота В. Зарецького як книжкового графіка (1955-1975), організатора викладача студії малюнку і живопису (1978-1986), теоретика мистецтва (1985-1990).

*Нарис завершено в квітні 1990 р. 23 серпня Віктор Зарецький помер в Кончі-Заспі від раку.

З архівів Івана Багряного

ЛЕГКО КРИТИКУВАТИ!

Всі прозові твори Іван Багряний, за винятком «Тигровів», паписав за межами України, на еміграції в Німеччині. Прозою почав він писати «Тигрові» ховаючись від німецьких вояків гестапо в Галичині, ніби щоб доказати другові своєму письменникові Аркадієві Любченкові, що він може бути майстром в ділянці також прозової творчості. Критики думають, що Ів. Багряний переключився на прозу тому, що нею він міг змалювати ширші та повніші життєві картини.

«Сад Гетсиманський» — великий прозовий твір видав Іван Багряний 1950 року, який також вийшов французькою мовою. Цей твір рахують критики є найкращим його твором.

Кожний твір Ів. Багряного — це опис жахливої доби, що пережив сам автор в тюрмі, на засланні чи на «волі» в комуністичній системі. В «Саді Гетсиманському» автор описує жахіття харківської тюрми, а про людину, Боже сотворіння, пише так: «Людина — це найвеличніша з усіх істот. Людина — найнещасніша з усіх істот. Людина — найпідліша з усіх істот». Цей твір уподобали собі також в Україні. Він друкується частинами в журналах «Дніпро» та «Україна», а пізніше має вийти окремою книгою.

Про «Сад Гетсиманський» — жахіття сталінської інквізіції, писав мовознавець-критик Юрій Шерех, з нагоди ювілею Івана Багряного в статті «Людина великого ні» в журналі «Нові Дні» ч. 95 за грудень 1957 рік так: «Я читаю раз і вдруге «Сад Гетсиманський». На кожній сторінці я знаходжу фразу або деталь, що обурюють мене. Я кажу собі: тут

автор недоглянув, тут потрібна рука редактора. Це треба скреслити. Але я не можу відрватися від твору, я повертаюся до нього і знаю, що тут Багряний створив позитивну цінність, вищу від нормальні міри». Володимир Мартинець — журналіст і політичний діяч казав... «від часу «Землі» Стефаника і «Чотирьох шабель» Юрія Яновського, ні один твір не зробив на мене такого сильного враження як Багряного «Сад Гетсиманський». Аж у цьому творі Багряний показав себе і переріс не тільки інших наших письменників на еміграції, а переріс самого себе».

Кожний автор цікавиться як сприймають його твір ті, для кого він пише — читач. Звичайно, не байдужі автори і до думок літературних критиків. Іван Багряний деколи гостро реагував на критичні завважання літературних критиків Василя Чапленка, Юрія Шереха, Юрія Дивничого та інших, а доброзичливо ставився до критичних завважень друзів та читачів. Івана Багряного завжди турбували непорозуміння в українській громаді, в українських партіях та церквах.

Авторитет Ів. Багряного часто зупиняв чи припинув багатьох його друзів від «бунту», ширення непорозумінь та сварок в партії, що він очолював. Як у кожній громаді чи українській партії є свої «дисиденти» чи особи в яких тече кров Івана Сірка чи Нестора Махна, особи амбітні та самолюбі, які готові зруйнувати все те, що збудовано кропіткою працею сотні рук інших, щоб доказати свою «правоту». Не раз він звертався в листах до друзів бути справедливими, врівноваженими, тактовними, політично-думаючими та державними.

Нижче містимо два листи — один Івана Багряного та другий Іvana Дубинця.

Ол. Коновал

22 серпня 1952 р.

Дорогий Друже Йване!

Прочитав твій «Медвін»² й оце хочу написати свої враження, бодай стисло. Насамперед дякую за те, що ти надіслав мені цей твій труд з авторською присвятою. Назагал дуже добре. Недоліків не хочу перераховувати, бо недоліки завжди є й найлегше їх указувати, але найтяжче обминати. Якщо хочеш знати найпершу думку, що зродилася після перечитання, то це думка про те, що описане повстання в Медвіні — це прекрасна тема для повісті або роману. На цьому тлі можна зробити добру річ, саме літературну, річ великого політичного звучання. Таку тему не можна (й гріх!) збути лише кількома рядками хоч би й такого талановитого нарису, як твій. Прочитавши річ, я маю до тебе жаль, як письменник, який би міг з цієї речі скористатись.

На жаль, ти найголовнішу частину свого нарису зкомкав, стиснув і виклав у кількох абзacaх — це перебіг самого повстання, самої битви. Власне, ти чомусь злякався, щоб хтось не закинув «fantazii», юному саму битву обійтися. I на превеликий жаль бій повстанців з більшовицькою кіннотою ніде не

описаний. А тим часом ти мусів би прикладти енергії й того хисту, який у тебе є й який ти саме в цій книжечці показав, юпіоди бою показати в максимальній повноті, принаймні хоч в такій мірі, щоб була витримана пропорція по відношенню до інших розділів брошюри. Ти боявся, щоб не сказали, що то вигадка, бо ти сам не бачив того. А чому б і не бачив? Так само як і всю решту написаного. Бо об'єктивно кажучи, все написане або на підставі дитячих спостережень, або чутого, або логічного виведеного. Хто ж би міг поставити під сумнів, що автор — дитиною бувши — не бачив епізодів бою? А як не бачив сам, то тоді ж, по-гарячому чув від безпосередніх учасників.

Ось це моя, така серйозна заувага. Юрій Дивнич³ наговорив тобі багато компліментів. Ти на багато компліментів вповні заслуговуєш з цими твоїми мемуарами. Я Юрка поважаю. Але я вважаю, що він утяв тобі одно маленьке свинство, а саме — ліпше би він, замість писати про те, що річ позбавлена таки хиб як «літературні й поетичні прикрашування» (чи як там у нього сказано), допоміг тобі в вишліфованні нарису саме в пляні вилучення тих

поетично-пропагандивних зворотів, які на жаль викралися. Ці кілька місць ліричної патетики є в твоїм нарисі і свинство полягає в тім, що Юрко їх благословив, обійшов. Від цього створюється враження трохи неповажне від його супровідної нотатки⁴. Але з рештою все це є дрібниці. Побільше таких мемуарів! Дуже добре, що ДОБРУС видає такі речі. Їх треба побільше, таких документальних речей. На підставі їх якийсь письменник колись зможе написати гідну епopeю страждань нашого народу, розгорнуту й вичерпну.

Не гнівайся за мої зауваги. Роблю їх в найкращім товариськім намірі. Щиро тисну з щирим моїм призначенням за доконаний труд. Зауваги всі «слухай, а свій розум май». Бо, повторюю, легко про помилки калякати, а тяжче речі робити. Ахи так?

Вітаю. Сердечно тисну руку.

З пошаною — твій

Іван Багряний

П.С. Написав і не знаю, чи посылати чи ні. Знаю, які всі письменники й взагалі мистці, люди «щепетильні», недотроги, які вони вразливі на критичні зауваги. Але тішу себе думкою, що ти людина тверда й від критичних зауваг не розкинеш, а павпаки. І тому — посилаю.

Нью Йорк, 10 вересня 1952 р.

Дорогий Друже Іване⁵!

Листа твого одержав. Твої завваги до «Медвина» уважно прочитав. У всьому з тобою погоджуєсь. Я не раз думав над тим, що ця тема була б цікавим матеріалом для повісті-роману. Колись я був навіть детально розробив план такого роману. Але я сам до такої праці вважаю себе не підготованим і тому план залишився пляном. Колись в «Українському Комбатантові» я подав коротко про це замітку. Шкода було, щоби більші відомості про Медвинське повстання чекали свого висвітлення в якомусь романові-повісті, якого нікому написати. Тому вирішив подати так як воно вийшло. Хай буде хоч таке. Хотів був раніше, щоби цей матеріал друкували в «Українських вістях», але Василь Сидорович писав мені, що то є великий матеріал і його треба скоротити. Тому я вирішив видрукувати в «Українському прометеєві»⁷, а після того зброшурувати. Це подане тільки про 1920 рік. Але ж в Медвині було далеко ширше і більше повстання, що тоді обіймало всю Канівщину 1919 року. Про ті часи я теж збираю матеріал не тільки свій, а й від інших учасників, а таких є аж 4 джерела. Так, випустивши цю брошурку, я віднайшов свого земляка, що приймав участь в повстанні 1919 і 20 року, Миколу Василенка, начальника штабу Медвинського повстання, якого згадую в своїй брошурі. Він є аж в Аргентині.

Також цікаві матеріали про всі роки революції в Медвині. Я ж згадую там, що більш як 12 раз міня-

SIPCO OIL LTD.

HOME COMFORT DIVISION

83 Six Point Road
Toronto, Ontario M8Z 2X3 — Tel. 232-2262

1. Доставляє найкращої якости опалову оливу та дає безкоштовне чищення печей і обслугу.
2. Вкладає і фінансує нові печі („форнеси“)
3. Вкладає прилади до звогчування повітря („глюмідіфайрс“)
4. Все фінансуємо на догідні сплати

— 24-годинна обслуга —

ТЕЛЕФОНУЙТЕ ВДЕЛЬ І ВНОЧІ:

232-2262

Свої рахунки можете платити безкоштовно у Community Trust Co. — 2299 Bloor St. W.

Провадимо також власні бензинові станції під назвою Sipco. Просимо наших відборців заїжджати до наших Sipco і наповнити авта бензиною.

лася влада в Медвині і цього разу вп'яте прийшли більшовики до Медвина.

От цей матеріал варто б зібрati і опрацювати. Повісті-роману я не в силі писати. Краще подати мемуарними спогадами, бо то буде більше переконливе. А так як подав Юрко Степовий в своїй повісті про свого брата Степового «Херсонська дивізія» — то вийшло ні те ні се.

Що Юрко Дивнич не порадив мені в час писання цього матеріалу чогось путнішого, а тільки розписався похвалою вкінці, то й він не винен. Раніш він цей матеріал не читав. Я не є письменник і не можу всякі завваги, про які ти пишеш, приймати вразливо. І тому за всі твої завваги дуже вдячний: Якби ти колись взявся розробити цю тему повістю чи романом, то я всі свої матеріали зміг би дати в твоє розпорядження⁸...

На цьому кінчаю.

Сердечний привіт всій родині. Твій,

Іван Дубинець⁹

Примітки:

1. Лист до Івана Дубинця. Д-р Іван Дубинець (Дубина) — друг Івана Багряного. Він зібрав свідчення та документи про штучно створений Москвою голод 1933 року в Україні. Ці матеріали стали основою другого тому книги про голод «THE BLACK DEEDS OF THE KREMLIN» яку видали англійською мовою ДОБРУС і СУЖЕРО 1950 р.

2. Повна назва «Горить Медвінь» — історично-мемуарний нарис Івана Дубинця який видав книжечкою ДОБРУС 1952 року. В нім мова про повстання в серпні 1920 року в селі Медвінь на Київщині куди більшовики послали цілу дивізію, яку перекидали з польського на врангельський фронт на Криму, щоб придушити те повстання. Ця дивізія спалила в селі понад 600 дворів та церкву і вбила сотні осіб.
3. Юрій Дивнич (Лавриненко) видатний український літературний критик і літературознавець. Автор численних праць з історії української літератури, літературної критики, громадської думки, публіцистики та мемуаристики. Народився на Київщині. В Німеччині подружив з Іваном Багряним. Як захворів Багряний, Ю. Дивнич став редактором «Українських вістей». 1950 року прибув до США разом з багатьма українськими родинами з східніх та центральних земель України й брав активну участь в творенні на американському континенті УРДП, ДОБРУС, СУЖЕРО, ОДУМ та Товариство Прихильників УНР. Ю. Дивнич опублікував в різній українській пресі статті про сучасних українських поетів та письменників, вибір їх видав в книзі «Зруб і парості» 1971 р. Він є автором великої праці — антології укр. письменників «Ростріляне відродження».
4. В кінці брошурки поміщено статтю Юрія Дивника під назвою «Ще декілька слів до спогадів про Медвінь». Ю. Дивнич походить з села, що межує з Медвіном. В Медвіні він відвідував початкову школу і багато, про що описує Ів. Дубинець, бачив сам.
5. Лист до Івана Багряного, який був творцем УРДП в 1945 році, 45 років тому. В часі ідеологічного й організаційного оформлення цієї партії, вона мала назву Українська Демократично-Республіканська Партия, яку їй дав Іван Багряний, як автор першого проекту її програми. В 1947 році, в процесі організаційного й програмового формування, її переназвано на Українську Революційно-Демократичну Партию (УРДП). В 45-річчя існування цієї партії, на десятому з'їзді, що відбувся вкінці травня 1990 року в Чікаго, США вирішено повернутися до багрянівської початкової назви — Української Демократично-Республіканської Партиї (УДРП — вимовляється у-де-ер-пе).
6. Василь Сидорович Ромашко — головний редактор «Українських вістей» в роках 1950-53, які також цього року відзначили своє 45-річчя. Розпочала вона виходити в Новім Ульмі в Німеччині. З 1978 року її перенесено до Детройту в США і від того часу її редактує Михайло Смик.
7. «Український прометей» — газета тижневик української політики, економіки, культури і громадського життя почав виходити 1952 року в Детройті, США. Редактували його в різні роки Павло Маляр, Василь Ів. Гришко та Михайло Смик. У вересні 1958 р. «У.П.», через пожежу в редакції, перестав виходити. З січня 1959 року він почав виходити під назвою «Прометей» в Нью Йорку. Його редактував Анатоль Галан та пізніше одумівець Микола Дзябенко. Останнє число вийшло в 1961 році.
8. Іван Багряний не взявся розробити «Горить Медвідин» на повість. Він плянував і збирал матеріали для повісті про повстання на панцирнику «Потъомкін». В листі до Григорія Костюка 1955 року Ів. Багряний писав: «Уяви собі, я вичитав у мемуарах учасника повстання і члена Ревкому, Кирилла, що повстання почалося зі слів «сказаних на малоросійському языке

Вакулинчуком»: ТА ДОКИ Ж МИ БУДЕМО РАБАМИ!». А також вичитав про те, що «Потъомкін» плив на Румунію чи на Севастополь, тиняючись в революційній лихоманці, під співі матросів на палубі, які (матроси) співали «малоросійських, геройчних пісень», зібравшись на юхті. І я собі уявив, що вони співали: «Ревуть, стогнуть гори, хвилі». І от у мене з'явилася ідея, написати про це повстання по-новому, по-нашому, звучати те повстання тією героїчною нашою романтикою, провести аналогію між легендарним повстанням Самійла Кішки, і зробити його все в діяпозоні звучання Вакулинкової фрази, сказаної «на малоросійському языке». Як тобі така моя ідея? От я над цим і працюю, в числі іншого. Хотів би щоб щось вийшло путнього, бо страшенно мені хочеться відбрати у росіян цю героїчну епопею, і повернути її туди, де вона й мусить бути, — в скарбницю української визвольної геройки».

9. Архіви Івана Дубинця, Івана Багряного та його листування з сотнями осіб та УРДП з 1945 по 1990 рік передано на збереження до УВАН в Нью Йорку в червні 1990 року. Архіви є доступні дослідникам, що дістануть дозвіл на письмі від Ол. Коновала (голова Секретаріату ЦК УДРП) або Анатолія Лисого (голова фундації ім. Ів. Багряного). Як Україна стане незалежною і самостійною державою ці архіви можуть бути передані в архіви Києва зазначенено в умові.

Павло ГЛАЗОВИЙ

ТУРОК

Збирається мій знайомий
В далеку мандрівку.
Придбав собі в Туреччину
На тиждень путівку.
Костюм справив елегантний,
Вчить турецьку мову.
Уже знає, як звуть турки
Свиню і корову,
Як спитати по-турецьки,
Почім у них шуби.
Де купити мило й пасту,
Яка чистити зуби.
Голова гуде у нього
Від отих уроків.
Він, до речі, на Вкраїні
Живе тридцять років.
Ходить всюди, як хазяїн,
Аж дверима гурка,
Хоча мову українську
Знає гірше турка.

За „Літературною Україною“

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ і користь
Вашим дітям – пошліть їх літом
на один із таборів ОДУМ-у!**

CANADA SAVINGS BONDS.

THEY'RE SAFE, SECURE AND CASHABLE ANYTIME.

Once again, it's time for Canada Savings Bonds and this year the sales period is from October 18 to November 1. Buy your new bonds wherever you bank or invest starting October 18. You may date your payment November 1, the day the new bonds start earning interest.

Safe and Secure. Canada Savings Bonds are fully guaranteed by the Government of Canada. They never fall in value.

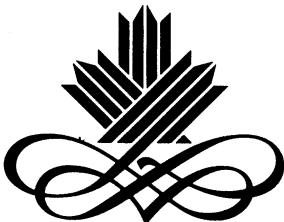
Cashable Anytime. Canada Savings Bonds can be cashed at any time. Your money is always available when you need it.

Good Interest. Canada Savings Bonds offer a good, competitive interest rate each year. This year's interest rate and purchase limit will be announced in mid-October. Details will be available wherever Canada Savings Bonds are sold.

Don't be late! Remember, November 1 is the last day you can buy the new bonds at face value. But the bonds may be withdrawn from sale at any time.

ON SALE OCT. 18 TO NOV. 1

**Canada
Savings
Bonds**

**Les Obligations
d'épargne
du Canada**

Canada

Василь П. СИДОРЕНКО

КОНЦЕРТ ОКСАНИ РОДАК

У понеділок, 30-го квітня 1990 р., у залі Українського Культурного Центру в Торонті відбувся під патронатом Українського Музичного Фестивалю, АДУК, Музичного Інституту ім. Миколи Лисенка і Ради Мистецтва Міста Торонта, шістнадцятий концерт молодих українських музик-виконавців, на якому виступила піяністка Оксана Родак.

Молода піяністка ще з наймолодших років брала участь в культурному житті українського суспільства. Часто виступала на конкурсах Українського Музичного Фестивалю, на конкурсах Ківаніс фестивалю та різних концертах. Студіючи на музичному факультеті Торонтського Університету, Оксана Родак була нагороджена пропам'ятною стипендією ім. Глена Гулда. Цього року, вона здобула ступінь бакалавра по клясі фортепіано. Вчилися у відомого канадського піяніста Андрія Маркова*.

У програмі концерту Оксана Родак виконала Ф.Й. Гайдена (1732-1809) «Сонату» Гоб. XVI/52, перша частина; Й.С. Баха (1685-1750) «Прелюдію і Фугу» ч.7, книга 1; Ф. Шопена (1810-1849) «Ноктюрн» оп.48, ч.1; К. Дебюсса (1862-1918) «Затоплений собор»; і Бориса Лятошинського (1895-1968) «П'ять Прелюдій» оп.44. Цікаво, що кожний твір представляв іншу категорію музичної форми, стилю чи фортепіанової техніки.

«Сонати» Гайдена були написані ще для дуже ранніх фортепіано. Всі, що мали колись нагоду познайомитися із таким інструментом, відразу зауважують їх менші і дуже чутліші клавіші. Тому оригінальний динамічний аспект цієї музики не легко сьогодні відтворювати. Подібна справа із творами Баха, що були написані ще тільки для клавесина, інструмента без ніяких динамічних можливостей.

Хоч Оксана Родак виконала ці твори чисто й чітко, хотілося б почути більш динамічного виконання, пристосованого вже до модерного інструменту.

На початку своєї історії ноктюрн був коротким, лірично-сентиментальним твором. У творчості Шопена цей жанр набрав концертового характеру, де із дрібної мелодії виростають віртуозні пасажі романтичного розбурхання. Оксана Родак має не тільки технічні здібності, але й вище духовне відчуття, що б відтворити мистецькій задум цього твору».

«Затоплений собор», один з найбільш відомих творів Дебюсса. Також, один з найбільш химерних творів щодо ритмічного виконання тому, що композитор невиразно позначив деякі ритмічні зміни. Але Оксана Родак, своєю творчою інтерпретацією, осягнула винятково переконливої виконання. Від початку до кінця, вода невтихаючи хлюпотіла навколо затопленого собору, з якого час від часу лунали звуки органів та церковного співу. Почути таке виконання цього твору було найбільшою несподіванкою концерту.

Оксана Родак,

Василь Сидоренко і

п-і Марта Кравців-Барабаш

(голова президії Українського

Музичного Фестивалю).

Торонто, 30-го квітня 1990 р.

Кожному піяністові, що береться за музику Лятошинського, треба наперед дати велике признання. Фортепіанова музика Лятошинського частинно невдачна тому, що її концертний ефект ніколи не дорівнює праці, яку піяніст вкладає задля її виконання. Речі все ж таки цікаві й дали піяністці можливість належно завершити її концерт.

Оксана Родак також відома нам як бандуристка. Після закінчення музичних студій в Торонті, вона плянує їхати у Київ, щоб завершити студії бандури при Київській Консерваторії. Бажаємо їй дальших успіхів в її мистецькій праці.

*Оксана була ученицею Тетяни Ткаченко при Торонтській Королівській Консерваторії від 1973-1986 рр.

«Гомін України», Торонто, Онт.
6.06.1990

Оксана РОДАК

СТУДЕНТСЬКА ГОЛОДІВКА

У центрі міста Києва студенти України розпочали політичну голодівку на Площі Незалежності (Жовтневої Революції). Вранці 2-го жовтня на площу прибуло 150 студентів — члени Львівського Братства і Української Студентської Спілки. Кількість студентів збільшується щодня — вже майже 300 студентів зібралися з 34 міст України, більшість із Львова і Києва. 120 з них голодують вже два тижні.

Від Верховної Ради України студенти вимагають:

- відставки голови Ради Міністрів України Віталія Масола,
- проведення нових виборів на багатопартійній основі весною 1991 р.,
- прийняття постанови Верховної Ради про націоналізацію майна КПРС і ВЛКСМ на Україні,
- відмови від підписання нового союзного договору,
- повернення на Україну усіх громадян УРСР, які проходять термінову службу в армії за межами України.

Студенти, що голодують, спокійно сидять, жертують собою. Навколо них збирається маса народу, підтримують студентів морально, приносять їм теп-

лу одежду, ковдри, трави щоб заварювати чай. Є і такі особи, що засуджують студентську акцію, наприклад: хтось підклав кислоту з наміром отруїти голодуючих; інший кинув вибуховий пакет у бік табору. На щастя пакет не впав у межі табору.

Голодуючих студентів також підтримують знані українські поети, співаки, артисти: Ліна Костенко, Ніна Матвієнко, Тарас Петриненко. У неділю 6-го жовтня студентів відвідали Марія Бурмака і Едуар Драч, та співали їм стародавніх стрілецьких пісень. Народня артистка художнього слова Ніла Крюкова також голодує зі студентами, а 22 депутати Народної Ради подали заяву, що також будуть голодувати. Є чутка у студентському таборі, що деякі особи наважуються на самоспалення, якщо вимоги не будуть прийняті.

Студенти поставили свої шатри на холодному бетоні, який має в собі багато радіації — а до того 8-го жовтня випав дощ. Оце в таких умовах вони голодують: четверо вже у лікарні у тяжкому стані, але акція дальше продовжується.

Голодівка — це велика драма в українській історії. Вона показує, що українська молодь вимагає справедливості і краще життя для всіх громадян України.

Київ, Україна.

Голодівка студентів.

Київ, 13 жовтня 1990 р.

Фото: В. Сірський.

Василь СІРСЬКИЙ

ГОЛОДІВКА СТУДЕНТІВ УКРАЇНИ ПОБІДИЛА

Канадський щоденник «Глоб анд Майл» 18 жовтня ц.р. писав: «Український парламент приймає вимоги: прем'єр-міністр резигнує, парламентаристи годяться на нову конституцію і референдум.»

А все почалося «Зверненням голодуючих студентів» до молоді України: «Молодь України! Ми, ваші ровесники, студенти вузів України, 2 жовтня розпочали голодування на майдані Незалежності (площа Жовтневої Революції) у місті Києві. Ми вимагаємо від Верховної Ради України: відставки го-

лови Ради Міністрів України Масола; проведення нових виборів на багатопартійній основі до Верховної Ради УРСР, не пізніше весни 1991 року; прийняття постанови про націоналізацію КПРС та ВЛКСМ на території України; відмови від підписання союзного договору; повернення на територію республіки українських вояків, які проходять службу за межами України, а також забезпечення проходження військової служби на території республіки цьогорічного та наступних призовів. Друзі! Настав час вибору: або ми доб'ємося незалежної демократичної України, або так і залишимось колонією імперії, духовно бідним, денаціоналізованим народом. Щоб пізніше ми не згадували з гіркотою слова Кобзаря: «А ми дивились та мовчали, та мов-

чки чухали чуби, німії підлії раби». Тож закликаємо всіх підтримати нашу акцію. Доля нашої Батьківщини залежить від усіх нас. Нехай допоможе нам Бог!»

І Батьківщина з ентузіазмом привітала цей заклик студентів. В п'ятницю 12 жовтня ц.р. я бачив, як вулицями міста Львова демонстрували на піддергку голодуючим у Києві студентам учні середніх шкіл і студенти Львівського Університету, проголошуячи кличі: «Не піду в Красну Армію! Союзний договір тюрма для України! Студенти! Підтримаємо вимоги голодуючих у м. Києві!!! Покажімо свою єдність у боротьбі за волю України! Геть Кравчука!» і т.п.

«Спортивна газета» 13 жовтня ц.р. у статті О. Будницького повідомляла про мужню поставу Динамівців Києва: «Кожного дня кількість співчуваючих збільшується. Збільшується і кількість тих, хто підтримує. В центрі табору (голодуючих) з'явився динамівський пропор. І гасло під ним — «Хlopці! Динамівці з вами». Пропор приніс заслужений майстер спорту Андрій Баль... Десь за хвилини тридцять після закінчення останнього матчу ми побачили напроти нашого табору красень-автобус «Динамо». Ми дуже вдячні футболістам. Вдячні й особисто Андрію Балю та Івану Яремчуку, які безпосередньо з нами спілкувалися».

Цей самий журналіст повідомляє і про дії студентів Києва: «12 жовтня. З самого ранку вирушили в похід студенти та викладачі київських вищих та середніх навчальних закладів. Київський держ-університет, інститут іноземних мов, педагогічний інститут... Було припинено рух транспорту».

Хто ж чому відбуває голодівку? Відповідь дає ця сама стаття О. Будницького: «Дехто називає нас націоналістами. Але в нашему таборі є українці, росіяни, євреї... А я наприклад — поляк. Усі ми — діти України. І боремося за те, щоб усім без винятку... Було припинено рух транспорту».

ку народам, які її населяють, жилося краще, дихалося вільніше. А в парламенті нехай сміються...»

В суботу 13 жовтня оглядаю табір Голодуючих. Кількість голодуючих студентів 180, з них близько 120 перебуває в дуже ослабленому стані. У ряди голодуючих вступає народня артистка України Неоніла Крюкова та кільканадцять народних депутатів. Степан Хмар заявляє: «Насамперед я хочу віlinути на те, щоб захистити життя студентів, не допустити трагедії. Це для мене, як для українця, як для християнина і демократа найважливіше. А друге — сказати народу України, куди ми йдемо і що на нас чекає, щоб народ нарешті пробудився і заявив про свою волю...»

Не менш рішучою звучить і заява Н. Крюкової: «... я не можу відчувати себе щасливою, коли мій народ нещасний. Я весь час боролась словом, а тепер бачу, потрібна ще й дія, конкретний вчинок. Невідомо коли буде ще такий шанс, чи подарує нам його історія. Я настільки солідарна з вимогами студентів, що не могла їх не підтримати. А вимоги їхні, як знаєте, співпадають з вимогами страйкарів і маніфестантів.»

І з міста Запоріжжя, де відбувся з'їзд Матерів України, рішучо пролунав голос солдатської матері: «Так, юнаки суверенної України будуть служити на рідній, батьківській землі!» А це ж одна із вимог голодуючих студентів».

З важким серцем прощаюся з голодуючими студентами. На моїх очах з усіх сторін України з'їжджаються студенти на маніфестацію, що відбудеться 15 жовтня. На вулиці стоїть довгий ряд зрезигнованих міліціянтів...

Рішучі вимоги голодуючих студентів і маніфестація студентів усієї України в Києві 15 жовтня ц.р. знайшли якраз свій відгомін на сторінках канадського щоденника «Глоб анд Мейл».

Студенти України — ви наша гордість і надія всього народу!

Голодуючі студенти.

Київ,

13 жовтня 1990 р.

Фото: В. Сірський.

У ПРОВІНЦІЇ МІССІОНЕС — АРГЕНТИНА РОСТУТЬ МОЛОДІ БАНДУРИСТИ

У нашій чудово-зеленій провінції Місіонес в Аргентині ростуть молоді бандуристи, наче гриби після доброго дощу.

У провінції Місіонес, після Першої Світової Війни поселилось досить багато українців. Число їх значно зросло з приїздом сюди імігрантів після Другої Світової Війни. Ми їх ту дуже радо вітали, бо з ними приїхало багато культурних діячів, які займали різні становища в молодіжних, мистецьких і наукових установах на Рідних Землях. Цей подих з Рідної Землі дав нам наснагу до праці для свого народу, зокрема для тих, які виростали вже в Аргентині. У тих, які приїхали сюди раніше відродились спомини рідних земель: золотисті лани пшениці повні наших пречудових квітів, яких наші батьки ніколи забути не можуть.

Я так любила слухати, як моя мама мені оповідала про красу українських сіл. Про ті шерешневі сади, про наші розлогі липи, про хрущів, які своїм шемрінням творили якісь дивні мелодії.

І хоч мені досі ніколи не довелось бути на землі моїх батьків, я у своїй уяві після неодноразових оповідань дорогої матусі зовсім добре бачила українське село, повне, як казав Шевченко, чепурних хат, криницю біля хати, а біля них на дорозі повно наших молодих дівчат і хлопців, які вечорами до місяця виспівують українських пісень. Це мені особливо глибоко втілилось у мою «аргентинську» душу і я не раз пробувала наслідувати це на наших провінційних селах.

Наша українська молодь у соняшному, теплому Місіонес звичайно гуртувалась при Парохіях, а також при «Просвіті». Тут ми завжди сходилися, співали, організували танцювальні гуртки.

І зовсім несподівано ми довідалися, що в недалекому місті Обера є гурток молоді, який грає на нашому національному інструменті — бандурі. Досі про бандури ми знали лише з оповідань. Коли ми довідалися, що Чорний з Нью-Йорку привіз ті бандури для них, то спочатку не могли зрозуміти, щоб «чорна» людина цікавилася нашим інструментом. Але дуже скоро нам виявили, що є такий добрій, українець з Нью-Йорку, який почав організовувати ансамблі бандуристів по цілій Аргентині і Бразилії.

Не пройшло півроку як нам вдалося з тим «Чорним» нав'язати контакт. Спочатку наші бажання були дуже скромні — дістати бодай три бандури. На наше непередбачене здивування пан Чорний постарався для нас аж 12 бандур. Видно, що на його заклик у Північній Америці відгукнулись добре серця наших братів і сестер по крові. Нехай іх усіх Милосердний Господь обдарить обильним здоров'ям, бо заплатити за них ми не в стані. Одне ми можемо запевнити усіх тих, які дарували для нас бандури, що вони у нас не припадають порохом, а використовуються належно.

На наше щастя якраз у тому часі в Обері відбувався одномісячний вишкіл бандуристів, завдяки парохові місцевої катедри і великому прихильникові бандури, але людиною яка дала матеріальну підтримку для провідників бандури.

Від нас поїхала на ті курси Маргарета Спасюк-Полутрянка, проф. музики з Апостолес. Вона полюбила бандуру, як то кажуть, «до краю», і опанувала її дуже швидко. Так зложилось, що за півроку відбувались вишколи гри на бандурі в Нью-Йорку і вона там перейшла ще один інтенсивний курс.

Вернувшись, дуже швидко взялася до навчання молоді і, з отриманням ще більше бандур, вже на святкування Хрещення України виступила дуже успішно з бандуристами, яких нараховувалось майже 20, у великому амфітеатрі.

Дня 7-го березня ц.р. в Апостолес ми мали велику несподіванку. До нас завітав, нам, бандуристам дуже дорогий гість з Нью-Йорку пан Микола Чорний, який між іншим привіз нам ще одну бандуру. Помимо того, що це в нас кінчається вакації, багато дітвори є поза містом, нам вдалося зібрати більшість, яка належить до ансамблю «Живі Струни», і зараз же, після приїзду з летовища, привітати нашого добродія і опікуна в залі катехиток, і продемонструвати йому, що ми досі навчилися. Пан Микола Чорний на прийняттю поділився з нами кобзарськими відомостями та розповів про події, які тепер відбуваються у нашій рідній Україні. До нас він приїхав з Буенос-Айрес, де був учасником і дорадником заснування Товариства Українських Бандуристів Аргентини, до якого, як член, увійшла керівник ансамблю «Живі Струни» з Апостолес проф. музики Маргарета Спасюк-Полутрянка.

Присутність в Апостолес пана Миколи Чорного піднесла кобзарський дух у наших бандуристів і допомогла поширити наш уже численний Ансамбль.

Він мав нагоду тут довідатись, що наша група не тільки росте, але й поширює кобзарство по всій провінції Місіонес.

Минулого місяця в Апостолес відбувся двотижневий інтенсивний курс гри на бандурі, а учасниками цього курсу, який налічував 20 осіб, були не тільки з Апостолес, але й довколишніх осередків, де проживає чимало українців. Курс перевела проф. Маргарета Спасюк-Полутрянка. Вислід курсу був дуже успішний тим, що відразу були відкриті нові кобзарські курси в столиці Місіонес — Посадас, де гру на бандурі буде вчити проф. музики Пасаламан Люїс Марія. Вони мають поки що три бандури, але, як заявила старша сестра Діонізія Шевчук, вон. є певна, що пан Чорний постарається для них більше.

Недалеко від Посадас є ще одна місцевість, де живе чимало українців, і де парохом української церкви є рідний брат Кир Андрея Сапеляка з Буенос-Айрес о. Василь, який недавно був на Україні, і привіз три бандури. Там також є дуже багато молоді, які не можуть дочекатись коли візьмуть в руки наш улюблений інструмент — бандуру. Звичайно, їм також будуть потрібні бандури, а вони покладають усі надії на пана Чорного. Одне є для нас поті-

Валентина Родак серед усміхнених членів ансамблю бандуристів «Живі Струни».

Апостолес, Міссіонес.

У 2-му ряді за В. Родак, з її лівого боку, проф. М. Спасюк-Полутрянка.

Грудень 1990 р. Фото: Франціска Полутрянка.

шаюче, що ми тут уже маємо тих, які перейшли вишколи під рукою славного бандуриста Юліяна Китастого, який був тут уже два рази, а один раз — дуже мила, з повним знанням бандури, Валентина Родак з Торонто. Вона, до речі, своєю скромністю завоювала симпатії усіх нас. Пан Чорний обіцяв, що в короткому часі знову нам її пришле.

Ми постарались подати Вам, дорогі земляки Америки й Канади, перегляд росту і зацікавлення нашим історичним інструментом — бандурою тут в Міссіонес, Аргентина. Тепер Ви самі подумайте чи ми заслуговуємо на Вашу дальшу фінансову підтримку. Якраз тепер наша країна Аргентина переживає найбільшу кризу в історії її існування. Ніхто не спроможний купити навіть сопілку, а ми так хотіли б мати кружок сопілчан таких, як ми бачили минулого грудня в Курітибі, коли їздили на посвячення пам'ятника Т. Шевченкові. Там є великий

гурток «Фіялка», члени якого грають на сопілках і на малих бандурах.

І накінець, неодмінно треба сказати про недавній великий успіх нашого ансамблю «Живі Струни» на величезному Різдвяному концерті в Апостолес в амфітеатрі, який нараховує понад п'ять тисяч місць.

На тому різдвяному концерті виступали балетні, хорові і танцювальні групи. Але, кажемо Вам щиро, що найбільші овації дістали наші бандуристи, бо публіка вішанувала їх вставанням з місць.

Нехай живе наш національний інструмент, який чарує нашу аргентинську публіку!

Маргарета Спасюк-Полутрянка

Апостолес — Аргентина

«Хлібороб», Курітиба, Бразилія

#192, травень 1990 р.

ОКО

ОДУМ ЧІКАГО ПРО СОЛОВКИ

Остання радіопередача ОДУМ-у Чікаго, перед літніми вакаціями, відбулася в неділю 10 червня. Її провела Мотря Пошиваник, яка закінчила школу українознавства, багато років була на відпочинкових та виховних таборах ОДУМ-у. На таборах бандуристів ОДУМ-у була помічником та інструктором навчання гри на бандурі. Вона щойно закінчила другий рік навчання біології в університеті в Сент

Пол в штаті Міннесота. В філії ОДУМ-у в Сент Пол-Міннеаполіс вона є керівником ансамблю бандуристів ОДУМ-у. Вона часто виступала з бандурою в Чікаго й у Міннесоті на різних імпрезах. Передача ОДУМ-у Чікаго була про Соловецькі острови.

Слово Соловки в нашій історії і долі немилосердне та трагічне. Воно стоїть у пам'яті багатьох поряд з словом гулаг', концетраційний табір. Соловецькі острови лежать в південно-західній частині Білого моря, на півночі Росії, на березі якого є порт Архангельськ. Острови покриті лісом, озерами та болотами. За царатом центром ув'язнення був Солов

вецький монастир святого Зосима і Саватія. В'язнів приміщували у вогких і позбавлених світла підземних келіях. Цей монастир засновано 1420 року. Первішим українським в'язнем там був останній кошовий Запорізької Січі Петро Кальнишевський, який пробув там 25 років, 16 з них, в камінному мішку, немігши виходити з замурованої келії. За часів Кальнишевського Соловецький монастир був помешканням монахів, й рівночасно інші частини монастиря, були фортецею з міцними стінами, куди засилали злочинців та політичних і церковних в'язнів.

За комуністичної влади Соловки були відкриті для ув'язнених 1923 року. За цару там відбували заслання приблизно 300 в'язнів. В 1923 році їх було коло три тисячі, переважно офіцери, меншовики і есери, духовенство, дворяни та інтелігенція, яких совєтський уряд рахував „ворогами народу“. Наприкінці тридцятих років на Соловках уже було понад п'ятдесят тисяч в'язнів. Як почалася колективізація та будівництво Біломор-Балтійського канала, при будові якого згинуло понад сто тисяч в'язнів, прибувало туди все більше так званих „ворогів народу“ бо державі були потрібні безплатні робочі руки. Тоді почалося густе заселення соловецьких островів українськими письменниками, артистами та вченими.

Збірка на нев'януний вінок світлої пам'яті ОЛЕКСІЯ ЗВІРХОВСЬКОГО, який упокоївся 19-го жовтня 1990 р. в Торонто. Збірку перевели: Валентина Родак і Микола Латишко. Зібрано \$1000.00. З тої суми приділено:

— на Канадське товариство прихильників РУХУ	\$425.00
— на прес-фонд журнала «Молодої України» ¹	\$235.00
— на Катедру св. Володимира	\$160.00
— на Осередок культури ім. св. Володимира	\$100.00
— на радіопередачу «Молода Україна» ²	\$ 80.00

'НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «МОЛОДОЇ УКРАЇНИ» ЖЕРТВУВАЛИ:

Олександр і Люба Харченки	\$ 50.00
Микола і Гейзел Балдецькі	\$ 50.00
Анатолій Омельченко	\$ 30.00
Таня Головатенко	\$ 30.00
Петро і Лариса Байрачні	\$ 30.00
Павло і Ліна Дрозди	\$ 25.00
Марія Родак	\$ 10.00
Степан Шишко	\$ 10.00

В двадцятих і тридцятих роках цього століття, коли шалів чорний морок сталінщини, лягли в цю промерзлу землю Соловків чи пішли на дно Білого моря, тисячі й тисячі в'язнів, зокрема велика кількість з них українців. То був цвіт української культури — Лесь Курбас, Микола Куліш, Микола Зєров, Мирослав Ірчан, Григорій Епік, Олекса Сліщенко, Валеріян Поліщук, Павло Филипович, Євген Плужник, Майк Йогансен, брати Крушельницькі й тисячі інших менш відомих осіб. Один за одним на Україні фабрикувалися процеси, жертви яких — інтелектуали, опинялися у соловецьких концентраційних таборах.

На Соловках тепер відкрили перший в Советському Союзі музей репресованих. Серед експонатів цього музею, як символ долі ув'язнених — грата і колючій дріт.

Лесь Курбас, якому видавництво „Смолоскип“ видало цього року чудову працю, провідний український режисер, засновник театру „Березіль“, на Соловках у нелюдських умовинах, створив унікальний театр. Там і режисер, і актори, і глядачі — були в'язні.

Леся Курбася й сотні інших розстріляли на Соловках 1937 року.

?НА РАДІОПРОГРАМУ «МОЛОДА УКРАЇНА» ЖЕРТВУВАЛИ:

Євросінія Літвінова	\$ 50.00
Анатолій Омельченко	\$ 20.00
Надя Білошицька	\$ 10.00
(передала Валентина Родак)	

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ ПЕТРОВІ ХАРЧЕНКОВІ!

Хай канадська земля буде
Йому легкою!
Родині покійного наші сердечні
співчуття.
Марія і Григорій Романенки

Замість квітів на свіжу
могилу св.п. Килини Матули
і Петра Харченка складаємо
на пресовий фонд журнала
«Молода Україна» 100 доларів.
Марія і Григорій Романенки

Редакція й адміністрація журнала «Молода Україна» висловлює співчуття родинам:

св.п.
Олексія Звірховського
Петра Харченка і
Килини Матули.

Вічна їм пам'ять!
Всім жертвам щира подяка.

Бл.п. КИЛИНІ ТАРАСІВНІ МАТУЛІ,

що упокоїлась в Бозі
12-го жовтня 1990 р. на 87-му році
трудолюбивого життя —
ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ!

Нехай Господь оселить душу
спочилої в Царстві Небеснім,
де праведні спочивають.

Родині покійної
наші сердечні співчуття.

Марія і Григорій Романенки

M O L O D A U K R A I N A

If not delivered please return to:

Box 40, Postal Station "M"
TORONTO, ONT., CANADA
M6S 4T2

ПЕРЕВІРИВ

Мама дає Юркові гроші, посилаючи в магазин купити два кілограми яблук, і наказує:

— Та проси ж продавщицю, щоб хороших зважила, бо це для гостей.

От приносить синок покупку, а мати його й питає:

— Ну що, добрих яблук тобі дала продавщиця?

Дуже добрих, мамо! Поганого немає жодного: я кожне покоштував!...

НА ШКІЛЬНОМУ УРОЦІ

Іде урок про вимову різних літер. Учителька питає:

— Скажи, Наталю, де твій язик, коли ти вимовляєш „Л“?

— У роті.

СЛУХНЯНА

Дівчинка-першокласниця приходить зі школи додому, а мама питає:

— Оленко, а хто за тобою сидить?

— Я не знаю, бо вчителька казала, що назад обертається не можна, — відповіла школярка.

СЛОВА І ДУМКИ

„Скільки думок обходяться без слів!“ — міркував оптиміст.

„А скільки слів обходяться без думок!“ — докинув пессиміст.

АВТОРИТЕТНИЙ ТАТО

Учителька викликала батька учня, який бешкетує, до школи й про все йому розповіла. Батько тут же підізвав сина:

— Так, оце, Мишко, ти таке робиш?! Ось постривай, я мамі скажу!

НА КОНЦЕРТИ

— Чому так довго плещуть люди —
Уже хвилин, напевне п'ять —

— Казали, коли тихо буде,
Артист той знов почне співати!

ДЕ ЖИВУТЬ КРОКОДИЛИ

Учителька зоології запитує Івася:

— Де живуть крокодили?
— У зоопарку, — відповів той.

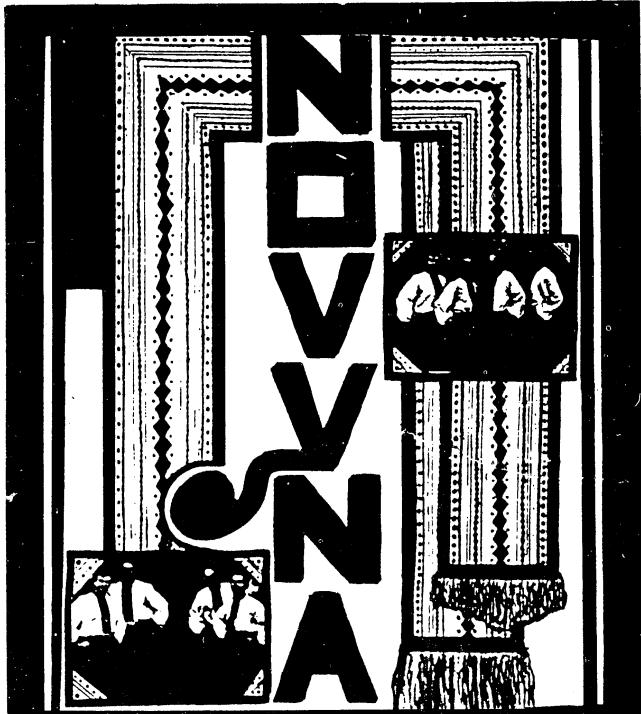
Ціна 2.00 дол.
в США і Канаді

R. CHOLKAN & CO. Ltd.

5302 Dundas St. W.
Toronto, Ont

INSURANCE FOR FIRE, AUTO, LIFE
УСЯКОГО РОДУ АСЕКУРАЦІЇ ВІД ВОГНЮ,
НА АВТА, ВІД КРАДІЖКИ, НА ХАТУ.

Телефонуйте до
ЯРОСЛАВА КОВАЛЯ
Тел: 239-7733

NOVYNA'S "THE UKRAINIAN ALBUM" WILL
SOON BE AVAILABLE TO YOU ON TAPE,
ORCHESTRAS "NOVYNA" AND "NOVUY RAI"
ARE NOW AVAILABLE TO YOU LIVE!!

FOR THE FINEST IN UKRAINIAN AND
CONTEMPORARY MUSIC PLEASE CONTACT:

NOVYNA INC.
58 4th AVE. S.
ROXBORO, QUE.
CANADA H8Y 2M4
ROMAN WUSATY (514) 683-9540